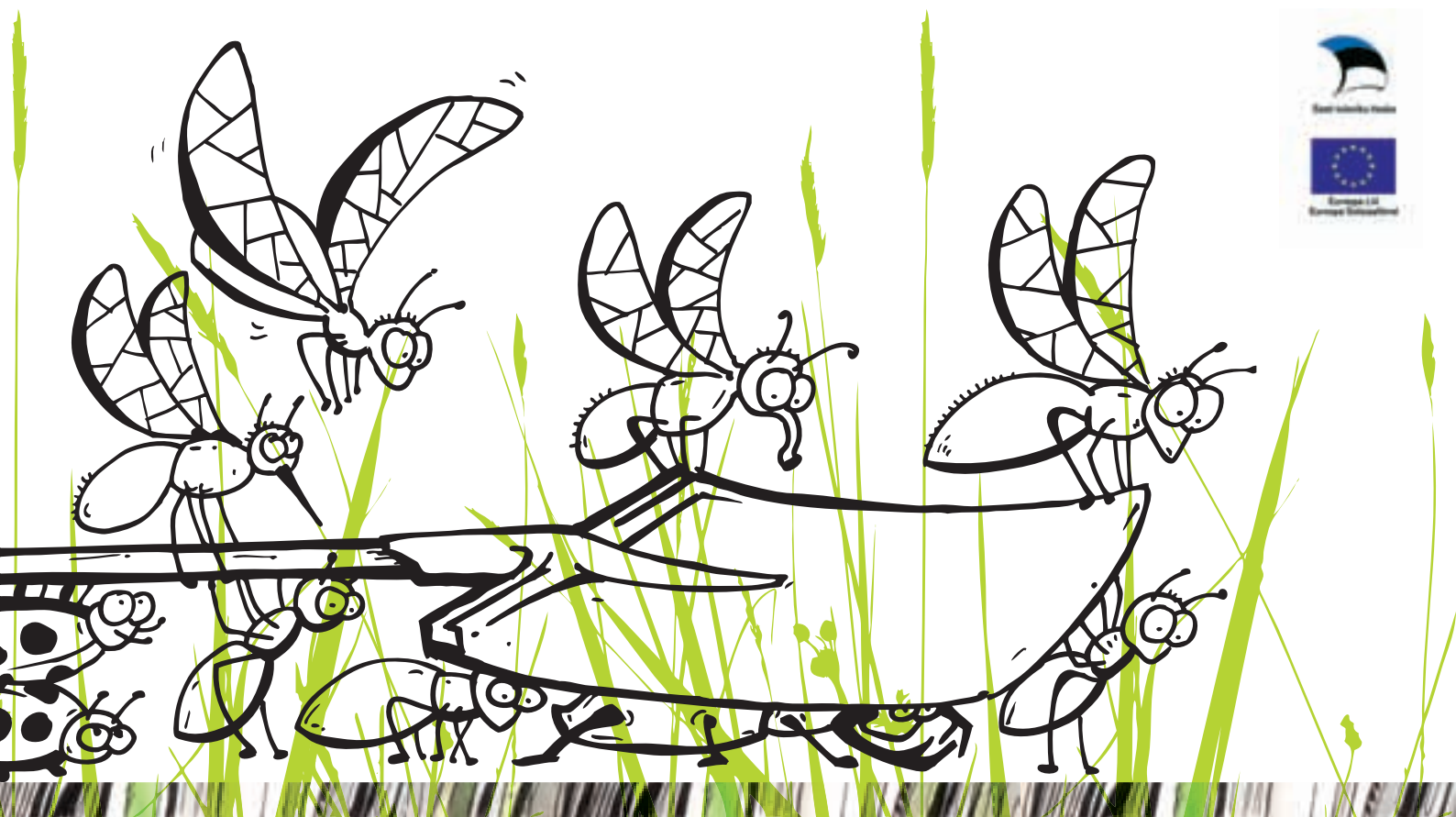

TIHUS

NOORSOOTÖÖROHUJUURETASANDIL MUUTUVAS MAAILMAS

MAI 2012

NOORSOOTÖÖ ROHUJUURETASANDIL

Noorsootöö on mitmes mõttes nagu Rubiku kuubik – mitme tahuga, millest igaüks omakorda koosneb väiksematest elementidest. Noorsootöö Rubiku kuubiku tahud moodustavad nii riiklik poliitika kui kohalik tasand, noored ja noorsootöötajad, noorsootöö erinevad väljundid ja koostöövõrgustikud. Mida selgem ja tõhusam on omavaheline koostöö, seda täiuslikumalt saavad paika noorsootöö värvilised küljed. Ja lahendades olulisemad probleemkohad, võib juhtuda, et korraga saab paika mitu külge.

NOORTE JAOKS ON KÕIGE MÄÄRAVAMA TÄHTSUSEGA KOOSTÖÖ KOHALIKUL, ROHUJUURE, TASANDIL. SEEKORDNE MIHUS ONGI PÜHENDUNUD SELLELE, ET UURIDA, MILLISED ON KOHALIKU OMAVALITSUSE JA NOORSOOTÖÖ VAHELISED SUHTED JA MILLINE ON KOHALIKU TASANDI NOORSOOTÖÖ KVALITEET.

Noorsootöö kui regionaalpoliitika tööriist

Riiklik regionaalpoliitika pole maapiirkondade elavdamisele siiani suurt mõju avaldanud. Noored kibelevad keskustesse, kus võimalused avaramad ja väikelinnad, alevid ning külad voolavad vaikselt tühjaks. Süda võib ju kodukandi küljes rippuda, aga tagasitulemiseks peab olema rohkem põhjusti.

Üks põhjustest võibki olla toimiv noorsootöö ja põlvkondadevaheline sidusus. Seda on paljud vallavanemad juba mõistnud ning sellest lähtuvalt ka noorsootööle suuremat rõhku panema hakanud.

Nii saab näiteks Rõuge noor vallavanem Tiit Toots esitleda 15 aasta tugeva noorsootöö tulemust: noorte arv pole vähenenud, samas on 20–35- aastaste arv 100 võrra kasvanud. Ehk siis juba lahkunud naasevad kodukanti, sest tunnevad, et on seal väärtustatud ja et nende lastel on seal piisavalt eneseteostusvõimalusi.

Valga maakonna põhjaosas asuva Palupera vallavanem Terje Korss tunnistab, et just vallaelanike demograafiline

taust oli see, mis sundis neid noorsootöö arengukava kuni 2020. aastani ette planeerima. Seejuures lähtuti ikka samast põhimõttest kui Rõuge vallaski – käi ja avasta maailma, aga tule pärast koju tagasi.

Vähem oluline pole väiksemas piirkonnas seegi, et omavahel teeksid koostööd noored, ametnikud, külarahvas, ettevõtjad, koolid ja lasteaiad. Nii kasvab valla ühtsus ja koostöö ning sellest võidavad kõik. Näiteks Palupera vald on juba võitnud mitmete projektide näol, mida teevad noored ise. Samuti näevad külaelanikud noortes juba enam potentsiaali üheskoos midagi asjalikku korda saata. Pole kahtlust, et kui asjad samas suunas edasi liiguvad, on Paluperas ka kümne aasta pärast noori sama palju kui praegu.

Koostöö valdade vahel

Teadupoolest pole noorsootöö teenuste kättesaadavus kõikjal Eestis võrdne, sest omavalitsuste võimekus erineb suuresti. Nutikat eeskju näitab nelja valla territooriumile jaotuv Setomaa. Vallad jõudsid tõdemusele, et ainult oma jõududega ei suuda nad kõigile oma noortele huvipakkuvaid tegevusi võimaldada. Neli valda koos on aga sootuks suurem jõud, mis saab pakkuda oluliselt rohkem. Valdadevahelise koostöö arendamiseks ning koordineerimiseks loodud Setomaa Valdade Liidu eeskujul toimib nüüd ka kohalik noorsootöö. Millised on olnud nende senised töövõidud ja raskused, sellest saab lugeda käesolevast MIHUSE numbrist.

Noorsootöö väärtustamine ja noorte osaluse toetamine ei sõltu niivõrd omavalitsuse suurusest kui võrd omavalitsusjuhtide ja ametnike suhtumisest. Seda, et väikevallad ei pruugi olla noorsootöö osas kehvemad, tõdeb ka Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõunik Taimi Saarma. Raha võib neil küll vähem olla, ent seal on noortele lähenemine isiklikum.

Samas, päris ilma rahata noorsootööd ei tee. Ent lisaks huviringide rahastamisele ja avatud noortekeskuste ülevõlpidamisele vajavad enam tunnustamist ja väärtustamist ka noorsootöötajad ise. Tartu linnavalitsuse noorsooteenistuse juhataja Kristel Altosaare meelest on kohaliku omavalitsuse noorsootöötajaks kasvamine elukestev õpe. Seda enam tuleks neid inimesi hoida.

• Sissejuhatus
Kaire Talviste

• Noorsootöö elluviimise lähtealused
Edgar Schlimmer
Kommentaari: Peeter Taim
Kommentaari: Taimi Saarma

• Kuressaare linna noorsootöö: muutuste tuules, pärituules ja mõnikord ka vastutuules
Lindia Lallo
Kommentaari: Mart Laus

Kaire Talviste
peatoimetaja

Eesti noorsootöötaja elukutse on aga sageli alaväärtustatud ja noorsootöötajad (ka omavalitsusjuhtide arvates) unarusse jäänud. Noorsootöötaja kutsestandard võimaldab töötaja pädevusi hinnata ja ühtlustada noorsootöötaja palga teiste omavalitsuse spetsialistide omadega. Seda peaks tegema, et tagada oma piirkonnas noorsootöö stabiilsus ja noorte usaldus noorsootöötaja vastu. Noorsootöötaja „säravatele silmadele” lootma jäädes peab arvestama ka võimalusega, et ükskord rauged entusiastlikumagi ind.

Noorsootöö kvaliteedist

Noorsootöötaja kvaliteeti saab hinnata kutsestandardi alusel, noorsootöö oma aga Eesti Noorsootöö Keskuse (ENTK) juhtimisel väljatöötatud kvaliteedi hindamismudeli alusel. Hea meel on tõdeda, et kahe aasta jooksul, mil omavalitsused on saanud seda võimalust kasutada, on tulemused olnud kas head või väga head. Siiani hinnatud omavalitsused on saavutanud tulemusi, mis on keskmised või üle keskmise.

Mustamäe linnaosavalitsuse erinoorsootöö peaspetsialist Tiiu Aasmäe peab seda projekti uuenduslikuks, sest süsteemse vaatluse alla võetakse kohaliku omavalitsuse noorsootöö võrgustik tervikuna. Tulemused aitavad omavalitsustel seada selgemaid sihte ja saada hea ülevaade sellest, millised on tõsisemad vajakajäämised. Hindamistel osalenud omavalitsused on seda kogemust pidanud väga väärtuslikuks võimaluseks oma noorsootöö edasise kavandamisega. Näib nagu oleks tegu ühe olulisema võtmelahendusega noorsootöö Rubiku kuubiku lahendamisel – juhend on kätte antud, edasine sõltub juba omavalitsuse juhtidest.

• Rõuge valla noorsootööst vallavanema pilgu läbi

Tiiu Toots

Kommentaari: Elina Järv

• Nutikas lahendus Setomaa moodi: teed ühe, saad neli

Birgit Lüüsi

Kommentaari: Margus Timmo

• Hindamise abil soovib üha enam omavalitsusi oma noorsootööd arendada

Kaisa Orunuk

Kommentaari: Ako Laugamets, Urve Sarapik, Kirsiti Luik, Tiina Sinijärv

• Noorsootöö kasvamisest, sisemistest pingetest ja vastuoludest

Tiiu Aasmäe

• Kohaliku omavalitsuse noorsootöötajaks kasvamine kui elukestev õpe

Kristel Altosaar

• Kas noorte osaluse noorsootöös määravad kodukoha võimalused või noorte huvid?

Katrin Pihor

• Õnne sepiatavad omavalitsused

Ülly Enn

• Osaluskogud annavad noorele võimaluse kohaliku elu asjades kaasa rääkida

Liina Rüütel

• Koostöövõrgustiku toimimine Palupera valla näitel

Terje Kors

• Tavaline Eesti vald ja selle potentsiaal

Nele Mets

• Austraalia noorsootöö – seaduse ja kutsestandardita eeskuj

Martti Martinson

• Noorte osalemine kohaliku tasandi halduspoliitikas.

Uued kogemused Michigani osariigi linnaomavalitsustest

Katie Richards-Schuster ja Barry Checkoway

Kindlasti on huvitav teada, kuidas tagatakse noortele kvaliteetne noorsootöö teenus mujal maailmas. Austraalia noorsootöö erisustest annab hea ülevaate Martti Martinson, kes kirjeldab tänavu Canberras käivitunud ühendprogrammi, mille käigus loobutakse noortekeskustest, et pühendada enam mobiilsele noorsootööle. Laste-, noorte- ja pereteenuste nime kandev programm ühendab varem eraldiseisvalt lastele ja noortele osutatud teenused peredele suunatud teenustega, et noort igakülgselt toetada.

Noored ise

Paljud arvavad, et tänapäeva noored on passiivsed. Kui vaadata Rõuge valla noorte tegutsemist, siis seal see kindlasti kinnitust ei leia. Ent muidugi on Eestis vastukaaluks ka piirkondi, kus noored igavlevad külapoe ees või bussipeatuses, sest neil pole aimugi, millised on nende võimalused oma huvisid realiseerida.

Kui omavalitsuse tasandil neid veidi julgustada, neile võimaluste paljusust avada ja kaasalöömist õpetada, siis usun, et passiivsuse kahtlus hajub peagi. Noortel on nutti, mõnikord on vaja lihtsalt väikest tõuget.

Ja kui pall lõpuks veerema hakkab, siis sünnivad huvitavad mõtted, millest on kasu paljudel kohalikel. Heaks näiteks on Kohtla-Järve Ühisgümnaasiumi noorte välja mõeldud projekt „Vastastikuse abi kauplus”, kus koguti annetustena riideid, mänguasju, majapidamistarbeid jmt ning jagati need tasuta abivajajatele. Või nagu Sänna külaga seotud noored, kes õpetasid raitaid remontima ja putitasid ka oma vanaemade jalgrattaid. Sarnaseid näiteid on üle Eesti, aga võiks olla veelgi enam, sest praegu on veel igas vallas energiasid pakatavaid noori.

Noored võiksid oma tähelepanekutega olla läbi noortevolikogu abiks ka kohaliku elu kujundamisel. Seeläbi saaksid nad väärtusliku kogemuse sellest, kuidas end kuuldavaks ja nähtavaks teha.

Et kõnealune koostöö toimiks nii noorte, vallajuhtide kui terve kohaliku ühiskonna tasandil, on vaja vastastikust usaldust ja soovi midagi uut moodi teha.

NOORSOOTÖÖ ELLUVIIMISE LÄHTEALUSED

Edgar Schlummer, MA
Eesti Noorsootöö Keskuse direktor

Eesti noorsootöö on aastakümnete jooksul kujunenud valdkond, mis tänapäeval tegutseb selgelt määratletud seasandlikus ruumis, mille eesmärgid, tegevused ja vahendid nende saavutamiseks ja täitmiseks on strateegiliselt planeeritud.

Noorsootöö kujunemine

Noorsootööd ja selle korraldust tervikuna reguleerib noorsootöö seadus, mille alusel on noorsootöö noortele tingimuste loomine arendavaks tegevuseks, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, tasemekoolituse- ja tööväliselt tegutseda. Noorsootöö valdkonna mahukamad või spetsiifilisemad osad on reguleeritud alaealise mõjutusvahendite seaduse² ja huvikooli seadusega³. Lihtsustatult öeldes on noorsootöö mõtestatud, planeeritud, väärtuslik ja mahukas õppeprotsess.

Valdkonna pikaajalisemat arengut suunab Vabariigi Valitsuse kinnitatud noorsootöö strateegia 2006–2013. Oma ulatuse, tegevuste ja meetodite mitmekesisuse pärast on noorsootöö eesmärkide saavutamiseks sätestatud 32 meetet, mis on tinglikult grupeeritud alavaldkondadeks. Tihti peale on alavaldkonnale viitav nimetus inimestele äratuntavam ja arusaadavam (nt huviharidus, nõustamine, laagrid jne), kuigi ekslikult ja sageli ei seostata seda avalikkuses otseselt noorsootöö valdkonnaga.

Noorsootöö traditsiooni säilitajateks ja arendajateks on noorsootöötajad, kelle professioni tekkis Eesti iseseisvumise algusaastatel. Praeguseks laialt levinud, ent siiski veel piisava tähelepanuta jäänud noorsootöötaja on koondnimetus kõikidele noorsootöö valdkonnas töötavatele spetsialistidele. Nendeks on siis noortekeskuse töötajad, noorteühingute rühmajuhid, koolide huvijuhid, muusikakoolide õpetajad, noorsoovahetuste grupijuhid jne.

Noorsootöötaja kutse on sätestatud ka kutsestandardiga. Pea 20 aastat koolitatakse noorsootöötajaid nii kõrghariduse kui täiendkoolituse tasemel.

Noorsootöö korraldamine

Eesti noortepoliitika ja seda kujundava noorsootöö valdkonna korraldusmudel on mitmetasandiline. Riigi tasandil arutab valdkonnaga seotud õigusakte peamiselt Riigikogu kultuurikomisjon. Vabariigi Valitsuse tasandil vastutab valdkonna arendamise eest haridus- ja teadusminister ning tema juhitud Haridus- ja Teadusministeerium ühes noortepoliitika elluviimiseks ja noorsootöö arendamiseks loodud rakendusüksuse Eesti Noorsootöö Keskusega (ENTK). Mõningaid ülesandeid täidavad ministeeriumi haldusalas kaks sihtasutust – Innove (karjäärinõustamise arendamine) ja Archimedes (Euroopa Noored programmi elluviimine ning koolitusvaldkonna arendamine).

Osade funktsioonide täitmine on seadusega määratud maavanematele, kelle alluvuses töötavad maavalitsuste noorsootööspetsialistid.

NOORSOOTÖÖ PEAMISEKS KORRALDUSTASANDIKS NII VASTUTUSE, KOHUSTUSTE KUI NEIST TULENEVATE TEGEVUSTE ULATUSE JA RAHALISTE VAHENDITE PLANEERIMISE OSAS ON AGA KOHALIK OMAVALITSUS.

Ehk siis kohalik volikogu, valla- või linnavalitsus ning selle hallatavad asutused ning partnerid.

Omaavalitsuste noorsootöö korraldust reguleerivad nii noorsootöö seadus kui ka kohaliku omavalitsuse korralduse seadus⁴. Selline korraldusmudel põhineb ühtlasi olulisel noorsootöö teostamise lähtekohal, et noorsootöö peab olema noorele võimalikult lähedal.

Omavalitsus ja riik on partnerid

Riik loob seadusliku ja strateegilise raami ning aitab omavalitsusi noorsootöö-alasel tegutsemisel. Riik loob võimalusi noorsootöötajate arenguks läbi hariduse ja koolituse, kutse andmise, rahvusvahelise koostöö, väärtuslike metoodiliste materjalide ja juhendite, parimate praktikate vahendamise, kvaliteedi hindamise ja noorte eluolu uurimise, annab nõu ning pakub lisavahendeid noorsootöö korraldamiseks. Riiklike toetusprogrammide kaudu suunatakse ja toetatakse KOVide tegevust, et suurendada noorsootöö kättesaadavust ning tagada teenuste paremat kvaliteeti noortekeskustes, noorteinfo- ja nõustamiskeskustes, huvikoolides, laagrites ja malevates, noorteühingutes, osaluskoogudes ja mujal⁵.

Omavalitsused vastutavad noorsootöö võimaluste arendamise eest oma haldusterritooriumil nii lühemas kui pikemas perspektiivis. Otsused, kes ja kuidas noorsootööd teostab, langetab omavalitsus, ent seda tehes peab ta lähtuma riiklikust raamistikust. Paljudes omavalitsustes teostavad noorsootööd munitsipaalasutused, mitmetes on need ülesanded delegeeritud mittetulunduslikule sektorile – mõlemad variandid toimivad.

KOV on noortevaldkonnas peamine tööandja ning selle rahastaja. Noorsootöö pakkumisel ja hoidmisel on head tööd tehtud, ent omavalitsuste tase ja võimekus pole kahjuks kõikjal võrdsed. Teisisõnu, noorte võimalused noorsootööst osasaamisel pole võrdsed.

Väljakutsed, millele mõelda kohalikul tasandil:

- Noorsootöö kättesaadavuse suurendamine, eriti riskigrupi kuuluvate noorte osas.

Statistika kohaselt pole noorsootöö kättesaadav tervelt 61% noortest⁶. Vähemate võimalustega, ehk riskigrupi noored, on aga veelgi raskemas olukorras. Erilist tähelepanu vajab hariduse, sotsiaal ja noorsootöö valdkondade vahelise koostöö arendamine ennetamiseks noorte väljalangemist koolist. Oluline on koostöö arendamine kohalike ettevõtete, et lihtsustada noorte tööturule sisenemist jne.

- KOVide ühenduste loomine noorsootöö arendamiseks, sh kvaliteedi hindamise tulemuste ühendamiseks igapäevaste tegevuste osaks.

Omavalitsuste vaheline tõhusam koostöö on parim viis arendada noorsootöö võimalusi. Näiteid selles osas juba on: arveldamine laste huvikoolides osalemise eest kuni suuremate koostöökokkulepeteni välja⁷. Seda tööd on oluline veelgi tõhustada, et jõutaks suurema noorsootöö koordineeritud korraldamiseni kui ka selleks vajalike ühiste investeeringute ja hangete planeerimiseni välja.

- Lisaks noortevaldkonna väärtustamisele tuleks tagada noorsootöötajatele võrdsed võimalused koolituse, palga, puhkuse ja muude garantiide osas.

Noorsootöötajate töötingimuste parandamiseks peavad osapooled (noorsootöötajad kui töövõtjad ja KOVid kui tööandjad) läbirääkimistelaua taha istuma. Noorsootöötaja puhkuse pikkuse osas on riik oma sammu teinud, sätestades töölepingu seaduses tööandja (noorsootöö puhul valdavalt omavalitsuse) võimaluse minimaalsest pikema puhkuse rakendamiseks. Ka noorsootöö valdkonnas tegutsevate spetsialistide palkade ühtlustamine on KOVi otsustada. Näiteks võiks mitmes KOVis mõelda huvikoolide töötajatele kehtestatud tasustamise korra laiendamisele ka teistele omavalitsuse noorsootöötajatele. Pädevuste hindamiseks, mis võib olla palkade ühtlustamise aluseks, on samuti riik oma öla alla pannud kutsestandardi loomise ja kutse andmise süsteemiga.

- Väljakutseks on ka noorsootöötajate arengu toetamine ning vajalike pädevuste omandamise soodustamine.

Riiklikust koolituspakkumisest pole abi, kui noorsootöötaja ei saa koolitusel osaleda transpordikulude pärast või kui vajadusi teadmata ning planeerimata suunatakse töötajaid kõikidele võimalikele üritustele.

- Oluline on noorte vajaduste tundmine nii üldises kui kohalikus kontekstis ja teadmiste põhiste otsuste langetamine.

Selleks tuleks ammutada teadmisi uuringutest, noorteseirest ning noori enam otsustamisse kaasata.

Allikad:

1 www.riigiteataja.ee/akt/13340694

2 www.riigiteataja.ee/akt/13335902

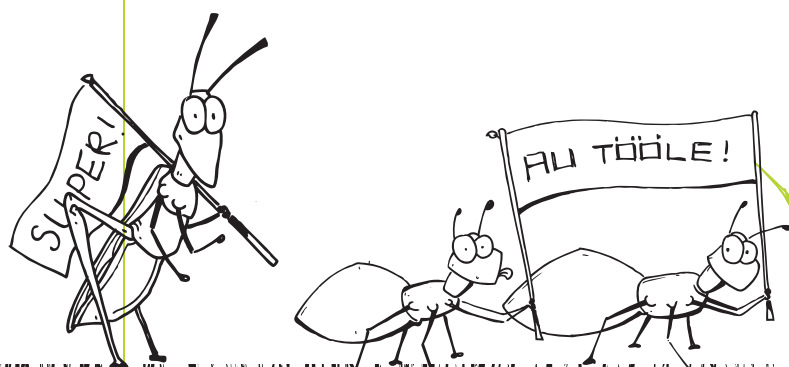
3 www.riigiteataja.ee/akt/13339594

4 www.riigiteataja.ee/akt/130122011056

5 Täpsem info HTM ja ENTK võimalustest noorsootöö toetamiseks: www.entk.ee

6 Tark ja tegus rahvas 2013–2016

7 Nt Setumaa valdade kogemus; Harjumaa valdade kogemus: Saue linna, Saue, Saku, Kernu, Nissi, Koose ja Rae valdade memorandum

KOMMENTAAR

Noorsootööd saab ellu viia vaid pädev noorsootöötaja

Peeter Taim

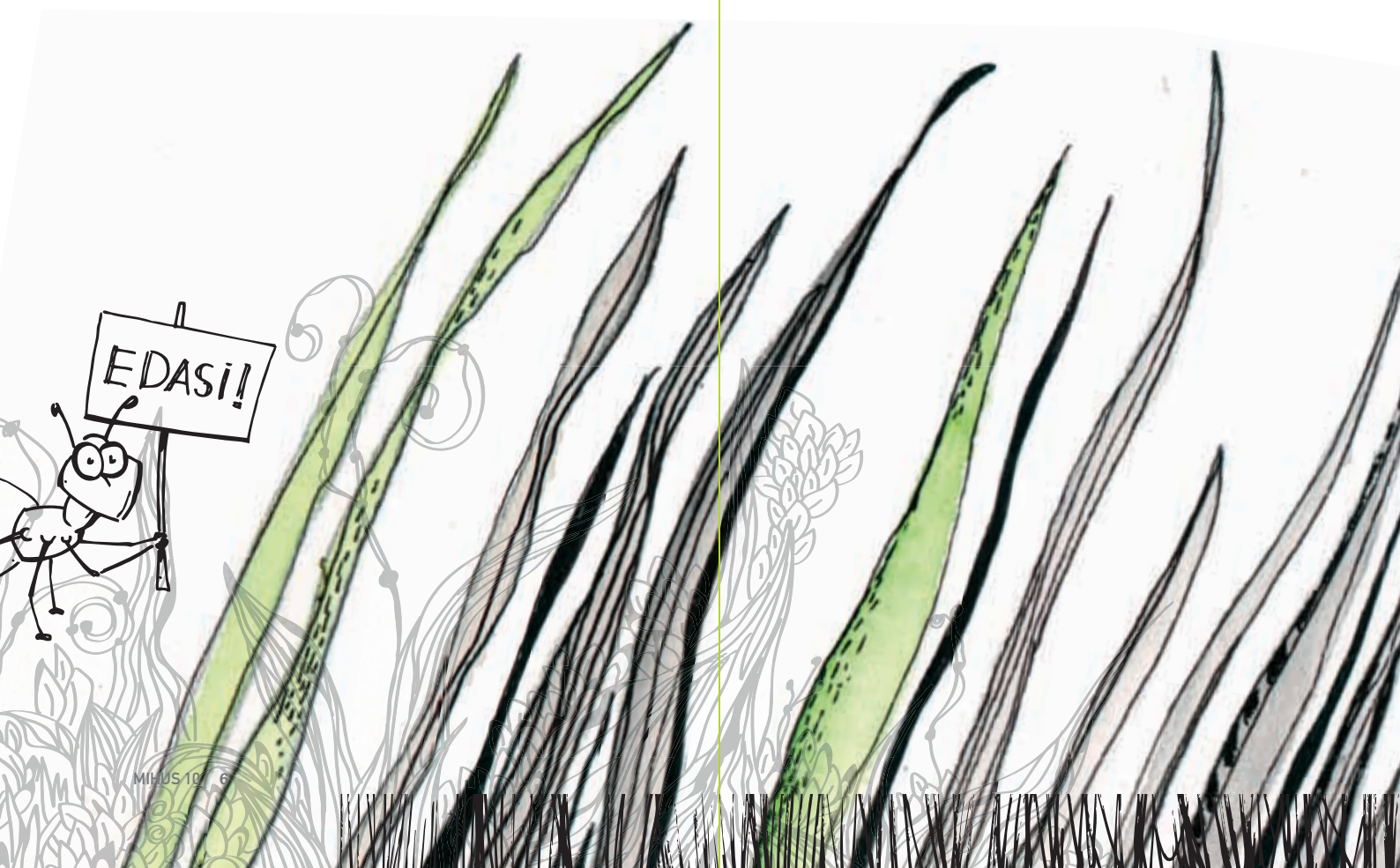
Tallinna Noorsootöö Keskuse Lasnamäe piirkondliku noorsootöö koordinaator, Tallinna Pedagoogilise Seminari noorsootöö lektor, Eesti Noorsootöötajate Ühenduse juhatuse esimees, noorsootöötaja V kutse omanik

ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine 2008-2013” annab Eestis noortega töötavatele inimestele võimaluse omandada suures mahus, tasuta ja kvaliteetset noorsootööst lisakoolitust. Nii mõnedki kolleegid teistest Euroopa riikidest tunnevad sellest kuuldes siirast kaadust.

Hea meel on tõdeda, et lisaks Tartu Ülikooli ja Tallinna Pedagoogilise Seminari pakutavale noorsootöötaja tasemeharidusele on täiendõppe võimalusi ka nn vanadele olijatele. See tõsiasi tagab Eesti noorsootöötajatele võrdsed võimalused noorsootöötaja kutse väärtustamise protsessis.

Kuni 2010. aastani oli Eesti noorsootöötajate üheks suurimaks mureks asjaolu, et noorsootöötaja elukutse oli võrreldes teiste noore inimese kasvatus- ja isiksuse kujundamise protsessis osalevate spetsialistidega alaväärtustatud. See oli taandatud vaid noortekeskuste uksehoidjate ja noortele mõeldud kultuuriürituste korraldajate tasandile.

2006. aastal valminud ja avaldatud noorsootöötaja kutsestandard oli esimene samm olukorra muutmisel. Kutsestandard kirjeldab põhjalikult noorsootöötaja pädevusi, et oleks tagatud kvaliteetne ja tulemuslik töö noortega. Ent

vaatamata kirja pandud selgetele nõuetele professionaalsuse tagamisel oli noorsootõtaja kutsestandard seni vaid ilus jutt kaunilt vormistatud brošüüris.

2010. aastast on noorsootõtaja kutse väärtustamine saanud reaalse käegakatsutava väljundi. Kaks korda aastas saab Eesti Noorsootöö Keskuse poolt kokku kutsutud kutsekomisjonile tõestada oma pädevust noorsootõtajana ning taotleda vastavalt kolmandat, neljandat või kõige kõrgemat, viiendat, noorsootõtaja kutset.

Noorsootõtaja kutse taotlemise protsessi suhtes on olnud palju kriitikat. Peamiseks tehnilist laadi probleemiks peetakse kutse taotlemise eelduseks oleva portfoolio täitmist. Peamiseks olemuslikuks – võiks isegi öelda filosoofiliseks – probleemiks aga peetakse asjaolu, et omandatud kutse tasemega pole Eestis midagi peale hakata. Tahan siinkohal need kaks müüti kummutada.

Esiteks, kuigi noorsootõtaja portfoolio täitmine on kohati lausa piinarikas protsess (võin seda kinnitada, sest olen ise selle läbinud), on see ka rikastav kogemus. Portfoolio täitmine on parim vahend eneserefleksiooni teostamiseks. Ja samas, kes on öelnud, et kutse taotlemine peaks lihtne olema? Eesti Noorsootõtajate Ühendus on valmis abistama portfoolio täitmisel kõiki neid, kes mõelnud noorsootõtaja kutse taotlemisele, ent on jätnud selle tegemata kartusest ülikeerulise portfoolio ees.

Teiseks, paljud noorsootõtajad, kes on piisavalt pädevad taotlemaks ükskõik millist olemasolevat taset, küsivad tihti, mis selle kutsega peale hakata. Töötasu see juurde ei anna. Seepärast kutsun nii ENÜ esindajana kui TPS-is noorsootõtajate koolitajana üles kutset omandama. Vaid suur hulk kutsetasemega noorsootõtajaid saavad teha valjemat häält kohalikul ja riiklikul tasandil ning nõuda noorsootõtaja kutse väärtustamist samal tasemel teiste noortega töötavate spetsialistidega.

Väikeses omavalitsustes jõutakse iga nooreni

Taimi Saarma
Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõunik

Noorsootöö ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadustega lasub noortevaldkonna kujundamise põhiraskus kohalikel omavalitsustel. Seega korraldab kohalik omavalitsus oma haldusterritooriumil noorsootööd, sätestab arengukavas noorsootöö prioriteedid ning eraldab eelarves selleks vajalikud vahendid.

2009. aastal võttis riigikogu vastu noorsootöö seaduse muudatuse, mis võttis omavalitsustelt ära kohustuse panustada eelarvelisi vahendeid noorsootöösse. Sellest hoolimata on noorsootöö võimaluste piires endiselt toetatud ja seda tehakse kindlasti edaspidigi.

Kohaliku omavalitsuse vastutusvaldkondadest ei saa noorsootööd välja rebida, sest see on väga tihedalt seotud praktiliselt kõigi teiste valdkondadega, nagu haridus, kultuur ja sport, huviharidus, sotsiaalhoolekanne, infrastruktuuri korraldus, kohalik transport ja planeeringud. Panustades erinevatesse vastutusvaldkondadesse, ei nähta selles alati otseselt noorsootööd, vaid arvestatakse seda kui panust haridusse või sporti.

Noorsootöös eristatakse kümmet eri valdkonda ja kindlasti on kohaliku omavalitsuse panustamise võimalused igasse ühte neist erinevad. Näiteks huvitegevuse puhul ei jätku piisavalt ringijuhete just poisse huvitavate tegevuste jaoks või on kulutused ühe või teise huviringi tegevuses hoidmiseks liiga suured. Noortekogude loomise ja nende järjepidevuse tagamise probleemiks on sageli see, kui liider lahkub piirkonnast (läheb näiteks õppima mujale). Nii soikub ka noortekogu tegevus, sest uue liidri kujunemine võtab aega ja seeläbi viibib ka tegevuse taaskäivitumine.

Eesti Noorteühenduste Liidu tellimusel 2008. aastal valminud Eesti Noorsoo Instituudi uurimusest „Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes” selgus, et noorsootöö väärtustamine ja noorte osaluse toetamine ei sõltu niivõrd omavalitsuse suurusest kui võrd omavalitsusjuhtide ja ametnike suhtumisest.

Meedia vahendusel on võimendatud kuvandit nagu ei tuleks väikesed omavalitsused neile pandud ülesannete täitmisega toime. Tegelikult on aga vastupidine. Just väikeses omavalitsuses jõutakse iga nooreni ja teatakse tema vajadusi kõige paremini. Pigem kipub noor just suurtes kogukondades vaateväljast kaduma.

Tõsi, igas väikeses omavalitsuses ei jätku eriharidusega spetsialiste, ent siis saab abi piirkondlikest nõustamiskeskustest. Samuti pole otstarbekas igas omavalitsuses pidada eraldi huvikooli, seda tehakse koos naabritega.

Noorsootöö olulisus on viimaste aastatega kindlasti tõusnud. Sellele on kaasa aidanud mitmed Euroopa Liidu programmid nagu ERF projekt „Noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide kaasajastamine”, ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”, SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo programmid jne. On väga oluline, et ka järgmisel rahastamisperioodil jätkuksid noorsootöö toetavad programmid.

KURESSAARE LINNA NOORSOOTÖÖ: MUUTUSTE TUULES, PÄRITUULES JA MÕNIKORD KA VASTUTUULES

Meiegi Kuressaares tunneme harvem rõõmu headest asjadest noorsootöös ning valutame südant selle pärast, mida pole saavutatud, olgu siis põhjusel, et seda on võimatu tööse rakendada või pole jõutud soovitud lahenduseni.

Kuidas siis võtta? – Kord muutuste tuules, siis pärituules ja teinekord ka vastutuules...

Noorsootöö valdkond on meil prioriteet vaatamata sellele, et seda iga päev valjuhäälselt ei deklareerita ja et see kunagi valmis ei saa nagu Tallinna linngi. Meil toimib laste hoolekande komisjon, regulaarselt kohtuvad huvijuhid ja noorsootöötajad ning kavas on ellu kutsuda noorsoonõukogu.

Väikeses linnas on hea koostööd teha, sest kõik tunnevad kõiki. Omavalitsuse toetus (sh ka mitterahaline), avatus ja koostöövalmidus noortest erasektorini välja on noorsootöö arengus väga olulised. Näiteks sel talvel rajasime lossikraavi liuvälja – linna sihtasutus hooldas uisuplatsi, ettevõtja avas hubase kohviku ning laenutas uiske. Noorte ettepanekud ja ideed on alati oodatud. Traditsiooniks on saanud noortekogu ja linnavalitsuse „Kohv poliitikutega”, kuhu viimasel korral kaasati ka õpilasesinduste liikmeid ning kus arutletakse noortele huvipakkuvatel teemadel.

Kehvematel aegadel, kui omavalitsuse sissetulekud kahanevad, saab keskenduda rohkem sisulisele tööle kui materiaalse baasi parandamisele. Ka kõigele sellele, mis nõuab vähem raha või võimaldab toetust mujalt hankida – olgu tegu siis huvihariduse analüüsi, EVS vabatahtlike vastuvõtmise, noorsoonõukogu loomisprotsessi või kvaliteedi hindamisega. Selle kõigelega olemegi Kuressaares tegelenud.

Huviharidus on meie noorsootöö lipulaev

Huvihariduse amplituud on lai ja tegijaid palju, mis ühest küljest justkui killustab valdkonda, teisest küljest aga tagab võimaluste paljususe ja teenuste hea kättesaadavuse. Oleme uhked oma rekonstrueeritud muusikakooli üle ja uutesse ruumidesse suundunud kunstikooli üle.

Äsja said kaks gümnaasiumi rohelise tule, et uuest õppeaastast muuta kooli staatus üldhariduskool-huvikooliks. Kuressaare gümnaasiumi juures jätkab huviringide töö koordineerimist varasem erahuvikool Inspira. Saaremaa ühisgümnaasiumi Noorte teadus- ja huvikool hakkab edendama andekate laste ja noorte teadus- ning uurimustegevust.

Muretsema paneb avatud noorsootöö teenust pakkuva ja huviringe korraldava Kuressaare Noorte Huvikeskuse saatus. Rekonstrueerimata rendihoone ja selle materiaalne

baas on jõudmas kriitilise piirini. Lahendused on takerdunud sobiva asukoha ja raha leidmise taha, sest ainult omavalitsuse toel ei ole võimalik seda projekti teostada.

Raskes olukorras sünnivad aga sageli leidlikud lahendused ja nii oleme sesoonse projektiga „Noortekeskus kolib suveks randa” huvikeskuse staabi avanud rannahoones. Üle 400 külastuse suve jooksul on märk sellest, et tegu on valjaliku ettevõtmisega. Igal aastal püüame noortele pakkuda rannas uusi tasuta tegevusi.

Linn panustab jätkuvalt huviharidusse, ent noorte arvu jätkuv langustendents ning omavalitsuse eelarve piiratus võivad viia olukorrani, mil huvihariduse kotisuid tuleb koomale tõmmata ning kaaluda ressursside efektiivsemat kasutust.

Vastutuules

Pead liiva alla peitmata on oluline rääkida noorsootöö valupunktidest. 2009. a pingelise eelarvega vähendati linnasüsteemis töötajate palku 18%, pea olematuks kahanes toetus haridus-, kultuuri-, spordi- ja noorsootööprojektidele. Madal palk tekitab pingeid ning pärsib motivatsiooni. Vaatamata nendele tagasilöökidele on töötajaskond püsiv. Soovime, et neil inimestel jätkuks tahet ka rasketel aegadel seda vankrit vedada, sest ilma teotaheteliste inimesteta (noortest noorsootöö teostajateni) ei toimiks midagi. Tänu neile korraldatakse Kuressaares endiselt mitmeid traditsioonilisi ja mastaapseid noorteprojekte.

Heade tuulte pöörises

Kuressaare osales 2011. aastal üle-eestilises noorsootöö kvaliteedi hindamise protsessis. Ennekõike teadvustamaks, milline pilt avaneb meile peeglisse vaadates ning milline on vastupeegeldus ehk välishindajate arvamus. Tore on see, et mõlema poole hinnangud said üsna ühesed.

Välishindajad tõid tugevustena esile kvalifitseeritud noorsootöötajad, mitmekülgse huvihariduse, erinevate osaluskoegade toimimise, hea asukohaga õppenõustamis-, karjääri- ja infokeskuse, avatud noorsootöö rannas ning regulaarsed küsitlused noortele. Arenguvajadustena soovitati huvikeskusele stabiilset asukohta, noorsootöö vanema sihtgrupiga ja noorte suuremat kaasamist, regulaarse ümarlaua loomist, noorteinfo tegevuse laiendamist ja noorsootöö tegijate motiveerimist. Järk-järgult oleme ettepanekuid juba realiseerimas. Käimas on ettevalmistused noorsoonõukogu loomiseks ning vanema sihtgrupi kaasamiseks noorsootöö tegevustesse.

Lindia Lallo
Kuressaare linnavalitsuse
noorsoo- ja sporditöö
spetsialist

18–26-aastased noored on enam vaeslapse osas just seetõttu, et pole analüüsitud nende vajadusi ja huve, sest lõvi-osa neist suundub edasiõpinguteks mandrile. Kas on vajalik ettevõtlikkust soodustada, luua noorte emade klubi või võimaldada hoopis huvihariduses osalemist on küsimused, mis vajavad vastuseid.

Meilt on palju uuritud, miks üldse osaleda noorsootöö kvaliteedi hindamises. Ühe lausega on seda raske põhjendada. Motivatsioon peaks tulema omavalitsuse noorsootöö võtmeisikult, samamoodi saab vaid tema vastata küsimusele, miks noorsootööd üldse teha. Noorsootöö erineb igas omavalitsuses nagu kvaliteedihindamise tulemusena välja-joonistunud lumehelbes – igal ühel isemoodi kujuga. Meie jaoks on kvaliteedihindamise paranduskava hea alus noorsootöö edasisel planeerimisel.

Noored on kindlalt pardal

Kuressaare noored on aktiivsed ning korraldavad mitmesuguseid omaalgatuslikke ettevõtmisi. Ühiskool MÖH ehk Meie Öpime Homseks sai 2010. a vabariikliku tunnustuse Aasta Koostöö kategoorias.

Veebruaris korraldasid linna ja maakonna noortekogude liikmed *flashmobi* “Lumememmed”, mis tõi hilistel õhtutundidel lumekujusid meisterdama ligemale 300 noort. Eesmärk oli muuta noored nähtavamaks loosungiga, et nad mitte ainult ei lammuta, vaid oskavad ka luua. Ja mis siin salata – noorteinfo levib sotsiaalmeedias nagu kulutulü.

Eesti vanima osaluskoogu (asutatud 1998. a oktoobris) eestvedamisel viidi mõne aja eest linnakodanike seas läbi küsitlus teemal „Kino Kuressaares”. Loodetavasti on see alguseks positiivsetele muutustele kohalikus kinoelus, millele noored tahavad kaasa aidata. Vabatahtlikena lõövad noored kaasa nii (huvi)koolide, noortekeskuse kui ka linnaürituste (merepäevad, talgupäev, PÖFF jm) korraldamisel. Omaalgatuse-, eneseteostuse, nõuande- ning otsustusprotsessides osalemise võimalusi jagub kõigile, kel vähegi soovi.

Osaluskoogu liikmetele on heaks väljakutseks linnavalikogude (haridus-, kultuuri- ja linnakodanikukomisjonide) töös osalemine. Viimastel aastatel on avardunud ka rahvusvaheline noorsootöö – esimesi EVS vabatahtlikke saame võõrustada juba käesoleval kevadel.

Üldiselt oleme siin mereäärses kuurortlinnas oma noorsootööga heade tuulte pöörises. Meeskonnas võiks tegijaid rohkemgi olla, kuid laev on siiski kindlal kursil ja rool kõigutamatul peos. Tuult noorsootöö purjedesse!

Linn on olnud tubli

Mart Laus
Kuressaare Linna Noortekogu esimees

Minu arust on Kuressaare linn noorsootöö arendamisel üsnagi tubli olnud. See tähendab, et dialoog ning koostöö linna ning noorte vahel on tuntav – Kuressaare Linna Noortekogu suhtleb aktiivselt linnavalitsusega ning saab erinevate ürituste korraldamiseks linnalt toetust. Meile pakutakse koostööprojekte ning noored osalevad ka mitmetel linnavalikogude komisjonide koosolekutel. Meil on noortekeskus, mille tegevused on viimasel ajal muutunud märgatavamaks.

Positiivne on seegi, et Kuressaares on palju sportimisvõimalusi ning kergliiklusteid, mis soodustavad liikumist. Noored on vähem arvuti taga ja rohkem väljas.

Probleemid linnas on pigem üldisemad, sest vahendeid on vähe ning seeläbi on raske kaasata kõik grupe ja korraldada suurüritusi. Noorsootööd on Kuressaares raske arendada osalt seepärast, et paljud noored lahkuvad linnast pärast gümnaasiumi lõppu ning aktiivseid noori ei kasva piisavalt peale. Probleemiks on seegi, et aktiivsemad noored on tegusad kõikjal ja seega napib aega, et keskenduda vaid ühele.

Muidugi teevad muret madalad palgad, ent vaadates Euroopa praeguseid probleeme, pole tulevik kunagi kindel ega raha kunagi piisavalt.

Kas tehtu on piisav? Kunagi pole tehtu piisav. Noorena näen mitmeid asju, mida muuta. Olulisimaiks aspektideks, peale raha, on avatuse ning koostöö suurendamine. Aktiivsete kodanike kasvatamine on raske ning noori tihti ei huvita, mida linnaisad teevad. Samas on selgitustöö vajalik, sest aktiivne kaasamõtlemine on tugeva ühiskonna alustala.

Noortele huvitavate tegevuste pakkumine ning praeguste tegevuste toetamine on selgelt alaväärtustatud, olgu see nõnda siis tahtlikult või tahtmatult.

Kuressaare koolide juures on tegusad huvihariduskeskused, millele tuleks enam tähelepanu suunata. Selle peamiseks tõestuseks on, et koolid on ise asjast väga huvitatud ning neil on hulk noori, kes seal juba tegutsevad. Ei maksa unustada noortekeskust, mis vajab mõõnaperioodist väljatulemiseks suuremat abi ja toetust, et asjal oleks jumet ning seal käiks palju noori.

Leian, et Kuressaare linn võiks rohkem rahastada noorsootööd, sest nõnda panustatakse aktiivsete ja õnnelike noorte järelkasvu, kes tahavad tulevikus oma kodukohta tagasi pöörduda. Minu meelest on Kuressaare elamiseks ikkagi üsna hea koht, hoolimata sellest, et ta külmal ajal natuke talveunne vajab.

allikaks Kuressaare linnavalitsus

allikaks Kuresaare linnavalitsus

VEEBRUARIS KORRALDASID LINNA JA MAAKONNA NOORTEKOGUDE LIIKMED *FLASHMOBI* "LUMEMEMMED", MIS TÕI HILISTEL ÕHTUTUNDIDEL LUMEKUJUSID MEISTERDAMA LIGEMALE 300 NOORT.

MINU MEELEST ON KURESSAARE ELAMISEKS IKKAGI ÜSNA HEA KOHT, HOOLIMATA SELLEST, ET TA KÜLMAL AJAL NATUKE TALVEUNNE VAJUB.

RÕUGE VALLA NOORSOOTÖÖST VALLAVANEMA PILGU LÄBI

Tiit Toots
Rõuge vallavanem

Rõuge valla noorsootöö algus jääb 15 aasta tagusesse aega, seepärast võime tänaste noortekeskuste külastajate seas näha juba noorsootöö ellukutsujate endi lapsi. Käimas on põlvkonnvahetus. See, et paljud kogukonna uute ideede elluvijad on noored, näitab ilmekalt, kui suurel määral mõjutab noorsootöö igal sammul kogukonna elu. 15 aastaga pole meil noorte (7–26-aastased) hulk üldjoontes vähenenud, samas on aga suurenenud 20–35 aastaste arv 100 võrra.

Noorsootöö aktiivne arendamine algas Rõuge vallas noorte endi algatusel 1997. aastal. Esmalt asutasid noored Rõuge Noorteklubi ja mõne aasta pärast lõi vald noorsootöötaja ametikoha. Esimesed suured ja põnevad üritused (nt Rõuge Veepidu, Paadiralli, heakorralgud ja väljasõidud) koondasid hulka kohalikke noori ja kasvasid paljudes soovi noorteklubiga liituda.

- ▶ Noortekeskuse tegevus sai alguse 1998. aastal, mil vald andis noorte käsutusse esimesed ruumid. Keskuse tegevus hoogustus oluliselt noorsootöötaja tulekuga.
- ▶ Mõne aasta pärast käivitati Viitina ja Nursi külades noortetoad.
- ▶ 2005. aastal loodi noortevolikogu.
- ▶ Mullu lisandus noortetuba Sännas, mille tegevust juhivad kohalik MTÜ.

See on meie valla lugu, mille varal võin väita, et noorsootöö on tulemuslikum siis, kui algselt on olemas noorte endi huvi. Vallavalitsus peab tahtma vaid noorte tegevust toetada ning leidma selleks võimalused.

Rõuge vallavalitsus katab noortekeskuse ja noortetubadega seotud ülalpidamiskulud (nii töötasud, kui ka majandamiskulud). Tegevuste organiseerimisel **usaldame** täiel määral selles vallas töötavaid spetsialiste. Oleme noorsootöötajatele andnud vabad käed, et ise otsustada, millises suunas tegutseda. Meile on vaid oluline, et ühiselt järgitakse valla arengueesmärke, mis on kirjas Rõuge valla arengukavas.

**VALLAVALITSUS PANUSTAB KA RÕUGE
NOORTEVOLIKOGU TÖÖSSE.**

Enne iga vallavolikogu istungit toimub noortevolikogu istung. Vallavanemana tutvustan seal vallavolikogus arutlusele tulevaid teemasid, mille osas saavad noortevolikogu liikmed oma arvamust avaldada.

Leian, et kuigi me toetame ja väärtustame noori ja kaks noortevolikogu liiget osalevad vallavolikogu komisjonide töös, on meil selles osas veel arenguruumi. Noori võiks veelgi enam erinevatesse töörühmadesse kaasata.

Arenguruumi on ka noorsootöötajate motiveerimise osas. Samas on Rõuge valla noortejuhid väga tublid – nad leiavad ise võimalusi ja ressursse enda koolitamiseks, õppekäikudeks ning välislähetusteks.

Maksimaalselt noorte päralt

2011. aastal viisime Rõuges läbi noorsootöö kvaliteedi hindamise, mille tulemused olid **väga head**. Meie vallas on noortel erinevaid võimalusi enda rakendamiseks ja arendamiseks, huviringide tase ja valik on lai, noorsootööasutused on maksimaalselt noorte päralt, tegutseb noortevolikogu, klubilist tegevust pakub Rõuge Noorteklubi, tegeletakse noorte tööhõivega, kogukondlik võrgustik toetab sotsiaalses raskustes noori jne.

Tulevikupüüdlustes peame mõtlema, kuidas tagada praeguse olukorra jätkusuutlikkust ning noorsootöö kvaliteeti. Noorsootööga seotud inimesi tuleb hoida, sest neist sõltub suuresti noorte heaolu. Pidevalt vahetuvad inimesed killustavad noorte usaldust noorsootöösse.

Oleme kasvatanud ja kasvatame edasi meie kogukonna jaoks aktiivseid inimesi, kes tulevad pärast hariduse omandamist või mujal töötamist ikka tagasi Rõuge valda. Oleme eluteele saatnud noori, kes väärustavad maaelu, kogukondlikku koostööd, avatust ja sallivust. Valla arenguks on vaja aktiivseid ja eneseteadlikke kogukonnaliikmeid ning noorsootöö aitab just seda poolt noortes arendada. Kui kool annab formaalse hariduse, siis noorsootöö võimaldab koolis õpitut rakendada.

Noorsootöö tulemusena on nii meie valla juhtkonnas kui ka Riigikogus Rõuge Noorteklubi liikmeid.

Positiivne võrgustik

Meie vallas toimub pidevalt midagi huvitavat, see omakorda tõstab kogukonna mainet, meie valda soovitakse elama tulla. Meie kool on maakonna üks suurimaid põhikoole, valminud on lasteaia juurdeehitus, avatud on täismõõtmetes jääväljak jne. Sellised arengud saavad teoks ainult siis, kui kogu valla arendustegevus on kavandatud tulevikku vaadates ja **koostöös** erinevate valdkondadega.

Noorsootöö kasumlikkus on valla jaoks suurim juhul, kui erinevates valdkondades lähtutakse just tänaestest noortest. See on positiivne arenguspiraal, kus iga valdkonna saavutus mõjutab ka teiste valdkondade arengut. Selline areng saab toimida ainult siis, kui vastastikku teineteist väärtustatakse ja üksteisega arvestatakse.

Kui kool ei arvestaks noortekeskuse tegevusega või vastupidi, ei oleks mõtet loota ka imelistele tulemustele noorsootöös ega valla arengus. Võtmesõnadeks on võrgustiku loomine ja teineteise väärtustamine. Ehk on meie valla noorsootöö hea arengulugu mitmete soodsate juhusete kokkulangevus ja nende juhtumine õigel ajal ja kohas. Meie õnn on see, et me oleme osanud need õiged hetked tabada

Head ideed edendavad noorte ettevõtlikkust

Elina Järv
Rõuge Noortevolikogu esimees

Rõuge valla noorena kinnitan, et meil hinnatakse noorte ideid ja mõtteid ning kaasatakse neid igal võimalusel. Olgu teemaks spordiplatsi asukoht, ranna planeerimine või hoo- pis tänavanimede valimine. Noorte arvamust küsitakse alati ja enamasti sellega ka arvestatakse. Noori julgustatakse ise tegutsema ja meid abistatakse selles võimaluste piires. Kaks edukamat Rõuge noorte elluviidud projekti on kindlasti Ideekohvik ja Noorte Töøbörs.

Ideekohviku saamisluгу jääb 2009. aasta sügisesse, kui tahtsime leida rakendust Rõuge keskmes, Eesti sügavaima järve, Rõuge Suurjärve kaldal, asuvale hoonele. Soovisime kaasata noori tööga seotud algatustesse, arendada ettevõt- likku meelt ning kasvatada noorte valmisolekut tööturul tegutsemiseks.

Ideekohvikus saavad noored müüa oma ideid, töid ja loo- mingut kõikvõimalikel viisidel. Müüakse nii käsitööd, ise- valmistatud ehteid, küpsetisi, korraldatakse muusikaõhtuid jne. Ideekohvik on koht, kus saab oma mõtteid rakendades teenida esimese palga ja omandada kogemusi tööturul tegutsemiseks. Ideekohvik alustas tegevust 2010. aasta suvel ja see töötab ainult suvekuudel.

Lisaks kohalikele tegutsesid 2011. aasta suvel Ideekohvi- kus ka partnerid Lätist, Leedust ja Slovakiast. Seega sai ko- haliku tasandi idee rahvusvahelise mõõtme, mis suurendas noortevahelist koostööd, sidusust ja teiste kultuuride pa- remat mõistmist. Ideekohvik tegutses kui praktiline õppe- keskus erinevate riikide noorte kaasalõõmisel, võimaldades kasulikke töökogemusi kõikidele osapooltele. Partnerriiki- de noori innustati oma mõtteid, ideid, tooteid ja teenuseid esitlema. Iga noor sai turustamiskogemuse ning võimaluse katsetada, milles seisneb tööturul läbilõõmise võti.

Töøbörs

Paralleelselt ideekohvikuga tegutseb kodulehekül- l Noorte Töøbörs, mis vahendab noorte tööotsijate kui töö- andjate infot. See loodi 2009. aastal „Teeme Ära!“ mõtte- talgutel tekkinud idee tulemusena. Esimesel aastal tegutses kodulehekülge ainult Rõuge vallas, 2010. aastaks sai sellest üle- maakondlik koduleht. 2011. aasta suvel, kui Ideekohvi- kus tegutsesid partnerriikide noored, laiendasime Töøbörsi kodulehekülge kõigi partnerriigi piirkonna noortele. Taga- siside Töøbörsi kohta on olnud väga positiivne nii noortelt, kes on endale suveks sobiva töö leidnud, kui ka tööpakkuja- telt, kes on leidnud endale tööka abilise. Tööpakkumisi on olnud erinevaid: puude riita ladumisest akende värvimise ja pesuni, talu igapäevatöödest kõplamise ja muru niitmiseni välja. Mõned tööpakkujad võtavad juba aegsasti noortega ühendust, kes on varem neile abiks käinud, et suveks kok- kuleppeid sõlmida.

NUTIKAS LAHENDUS SETOMAA MOODI: TEED ÜHE, SAAD NELI

Birgit Lüüs
MTÜ Misso Avatud Noorteklubi juht
ning Misso valla kultuurispetsialist

Setomaa on põlisrahvuse, setode, asustusala, mis praeguse Eesti haldusjaotuse järgi jaotub nelja valla territooriumile: Misso (Luhamaa nulk), Meremäe, Värska ning Mikitamäe.

Valdadevahelise koostöö arendamiseks ning koordineerimiseks on loodud Setomaa Valdade Liit, mille eesmärk on Setomaa elanike ühishuvide esindamine ja kaitsmine kõigis eluvaldkondades ning koostöö arendamine. Valdade esindajad (vedosnikud) käivad koos kord kuus, et kirjeldada oma tegemisi ja leida uusi koostööpunkte. Kui üks valdast on mingis osas saanud hea praktika, pole vaja teistel enam jalgratast leiutama hakata.

2011. aasta maikuu algatas Setomaa Valdade Liit eelpool kirjeldatud alustel ka piirkondliku noortejuhtide koostöö. Nõnda kui Valdade Liidus, on ka üle-setomaalise noorsootöö juhtimises teatepulk igal aastal erineva valla käes.

Katsetamise aasta

Setomaa Valdade Liidu üks põhimõtteid on „teed ühe, saad neli”, mis viitab erinevatele projektidele, üritustele kuid ka tööülesannetele. Näiteks, kui noorsootöötaja kirjutab mahuka projekti, ei suurene tema töömaht oluliselt, kui ta kaasab projekti ka teised kolm valda. Vastutasuks saab ta aga kolm projekti, mida kirjutavad teised noorsootöötajad. Selline lähtekoht on piiratud ressursside tingimustes oluline ning vajalik.

Näiteks oleme korraldanud ühiseid aktiivõppepäevi, oleme külastanud vastastikku noorteüritusi ja planeerime soetada ühiselt noorsootöötajatele vajalikke töövahendeid. Projektidest on toetust saanud noorsootöö üleandmise üritus, kavas on ka ühised reisid. Ühisürituste tulemusena soovime laiendada noorte tutvusringkonda, sest valdade väiksust arvestades on see olnud üpris piiratud.

Esimesel aastal oli koostöö eestvedajaks Misso vald ning seal tegutsev Misso Avatud Noorteklubi. See oli eelkõige katsetamise aasta ja koostöö keskpunktiks olid noorsootöötajad ise. Osaleti ühiselt koolitusel „Noorsootöö korraldamine kohalikus omavalitsuses”, regulaarselt käidi üksteisel külas või kohtuti tehnoloogilisi võimalusi kasutades virtuaalselt. Noorsootöö sisu tutvustati vallavolikogudes, ettevõtjatele jt.

Esimeste kohtumiste põhiteemaks kujunes nelja valla probleemide ja võimaluste kaardistamine. Esimese aasta lõpuks on paika saanud edasise koostöö esialgne visioon ning jagatud häid praktikaid.

Takistused

Koostöö suurimad takistused ja probleemid on seisnud valdade erinevustes ning noorte ja noorsootöö tähtsustamises. Kohalikele omavalitsustele on noorsootöö seadusega pandud kohustus korraldada noorsootööd, ent täpsemad juhtnõore seadus ette ei näe. Nii korraldatakse noorsootööd retoorikas sageli vastavalt kohalikele vajadustele, ent reaalsuses ikka vastavalt võimalustele.

Meilgi on noorsootöötajaid, kes saavad oma tööle pühenduda sajaprotsendiliselt, samas on ka neid, kellel ettenähtud töökoormus vaid 0,25 kohta. Erinevad koormused pidurdavad koostööd, sest kõigil pole võrdselt aega projektide ning ürituste läbiviimisega tegeleda. Paraku pole aga näiteks ürituste ettevalmistamisel ja korraldamisel vahet, kas kohale tuleb 25 või 50 noort – ühtmoodi nõuab see aega ikkagi.

Praktikate jagamise tulemusena oleme avastanud, et noored on tegusamad seal, kus nendega süstemaatiliselt tegeletakse. Samas on arusaadav, et väikesed vallad oma veelgi väiksemate eelarvetega ei suuda võrdselt panustada noorsootöösse. Üheks lahenduseks sellises olukorras ongi koostööprojektide kirjutamine. Samas pole projektipõhine eluviis tihtipeale jätkusuutlik ning säravate silmadega noorsootöötajad võivad ühel hetkel ikkagi tõdeda, et nad on mujal rohkem väärtustatud.

Statistika järgi on meie neljas vallas kokku 1010 noort. Et seaduse järgi on noor 7-26 aastane, on selge seegi, et paljud meie noortest õpivad juba ülikoolides või on oma elu alustanud mujal. Noorsootöötajate võitlus oma eksistentsi pärast on raskendatud just sel põhjusel, et nii mõneski kohas on noori vähe. Jääb mulje, et need kaks-kolm noort, kes veel alles on, pole pingutust väärt. Tegelikult pole vahet, kas vallas on 10 või 100 noort. Eelkõige tuleks keskenduda sellele, millised on nende alles jäänud noorte võimalused. Palju on juttu sellest, et noored on olulised ja peaksid pärast ülikooli kodukohta tagasi pöörduma, ent tihti jääb see vaid filosoofiliseks mõtiskluseks. Reaalsuses on tegevusi vähe.

Kultuurilised eripärad

Oluliseks diskussiooniteemaks on tõusnud ka neljas vallas elavate seto ja võro juurtega noorte kultuuriliste eripäradetunnustamine ning ühe või teise kultuuri domineerimise vältimine. On selge, et noored peavad oma juuri tundma ja väärtustama. Samas tuleks avatud ning multikultuurises maailmas vältida ühe kultuuri konserveerimist ning isoleerimist, sest antropoloogilises mõttes on kultuuri avatud, dünaamilised ja muutuvad. Raske on leida administratiivset jaotust, mis koosneks ainult ühe kultuuri esindajatest

**OLEME ENDA JAOKS SELGEKS MÕELNUD,
ET NOORSOOTÖÖ ON PIGEM KULTUURILISELT
NEUTRAALNE VALDKOND.**

Tunnustame kultuurilisi eripärasid, sest meie noorte seas on nii setosid, võrokest kui ka teiste kultuuride esindajaid. Samas on meie tegevus suunatud eelkõige grupile nimega noored.

30. aprillil toimus Misso rahvamajas suur ühisüritus, mille käigus anti üle noorsootöö trofee ja sellega kaasnev ülesetomaalne noorsootöö juhtimine Meremäe vallale. Kui esimest aastat iseloomustas eelkõige keskendumine noorsootöötajatele, probleemidele ja võimalustele, siis teiseks aastaks on ootused juba suuremad.

Teisel aastal on pööratud noortel, et kaardistada nende soove ja vajadusi ning luua koostöövõrgustikud. Suureks eesmärgiks on viia noorsootöö sisse Setomaa arengukavas, sest siiani on seda kajastatud ainult läbi huvitegevuse, mis ei hõlma noorsootööd laiemalt. Lisaks plaanivad Värsk ja Mikitamäe noortekeskused liituda ANK-iga, et ühisürituste korraldamist lihtsustada. Misso ja Meremäe on juba liikmed.

Oleme mõistnud, et kvaliteet on olulisem kui kvantiteet, st üritame teha vähem ühisüritusi, aga see-eest kvaliteetseid. Kavas on alustada seto noorte suvekooliga ja ühendada see Seto Kuningriigipäevaga.

Lõpetuseks soovitan kõikidel vastsetel noorsootöötajatel võtta ette esmapilgul hirmutav ja keeruline katsumus ja minna tööle mõnda väikesesse kohalikku omavalitsusse (soovitavalt Tallinnast enam kui 50 km kaugusele). See on väljakutse, ent samas ka suurepärase võimalus panustada oma teadmistega Eesti ühiskonda ning aidata luua mitmekesisemaid võimalusi maal elavatele noortele. Need vahestud emotsioonid ning tohutu rohujuuresandi kogemustepagas on asendamatu vundament edaspidiseks tööeluks, juhaks kui ühel hetkel peaksite end leidma otsustaja positsioonilt. Teid oodatakse!

Koos jõuame kaugemale

Margus Timmo

Setomaa Valdade Liidu juhatuse esimees

On üks väärt ütlemine „Kui tahad kiiremini edasi jõuda, mine üks; kui aga tahad jõuda kaugemale, tee koostööd”.

Setomaa Valdade Liit on nelja valla ühendus, mille eesmärgiks on jätkusuutliku arengu tagamine piirkonnas. Väga oluline valdkond on töökohad ja ennast ära majandavad ettevõtted. Ettevõtlusega saavad hakkama kõik, kel on julgust oma eesmärgi nimel tegutseda ja muutusi läbi viia. Just noortel on võimet tegutseda uuenduslikult ja riskida, nad näevad selles väljakutset ja põnevust. Seetõttu on iga piirkonna jaoks noored olulised, samuti nende osalemine piirkonna ühiskondlikus- ja majanduselus.

Noorte huvid on mitmekülgsed, vahel ka laialivalguvad, otsitakse oma kohta ega suudeta valida, millele keskenduda. Tihtipeale ei osata täpselt sõnastada, mida kõige enam vajatakse. Tervikpildi loomiseks on oluline, et kohtuks hulk mõttekaaslasi. Nii on ka endal lihtsam näha oma rolli ja kohta koostöös.

Nii olemegi Setomaal jõudnud tõdemuseni, et piirkonna jätkusuutlikuks arendamiseks tuleb rõhku panna koostööle ja mitte ainult ettevõtjate, vaid ka noorte vahel.

TULEB AIDATA NEIL SULANDUDA KOGUKONNA ERINEVATE HUVIRÜHMADEGA JA ANDA NEILE OLULINE ROLL ELU EDENDAMISEL PIIRKONNAS.

Noored peaksid saama kaasa rääkida oluliste otsuste tegemisel.

2005. aastal piirkonnas läbi viidud mahukas uuring näitas, et noortele sinne elukeskkond meeldib. Sama uuring näitas paraku ka, et eelkõige vanemad elanikud ei näe piirkonnal perspektiivi, arvavad, et siin ei ole tulevikku ning mõjutavad oma arvamusega ka noori. Ja ehkki elukeskkonda hinnatakse, lepivad paljud noored mingil hetkel arvamusega, et siin pole midagi teha, et mujal on kergem tööd leida ja lihtsam hakkama saada.

Pärast selle probleemi teadvustamist oleme astunud samme, et noored õpiksid tundma oma kandi võimalusi, et neil tekiks ideid elatise teenimiseks, et nad tuleksid meelsamini ja julgemalt tagasi. Mingil eluetapil peabki maailma avastama, õppima majanduse ja elu reegleid. Ent kui noor enne lahkumist on vaimustunud oma kodukohast, otsib ta ikka võimalust tagasi tulla ning kasutada mujal omandatud oma kodukohas muutuste elluviimiseks.

Vald ei suuda pakkuda kõigile oma noortele huvipakkuvaid tegevusi, selgus ühes uuringus. Vald saab keskenduda mõnele noortegrupile, ent ei suuda tagada kõigile võrdseid võimalusi oma huvialadega tegelemiseks. **Neli valda koos** saavad aga pakkuda mitmekesisemaid võimalusi. Samas uuringus tuli välja, et noored vajavad teiste omaealistega suhtlemist ja nii otsisimegi võimalusi noorte üle-setomaaliseks läbikäimiseks.

Kui noortel on tahet ja motivatsiooni teha koostööd, nad oskavad näha, millist kasu nad ka isiklikult saavad, jõuavad nad lähemale oma unistustele. Keegi väljastpoolt ei saa korraldada noorte ühist tegevust paremini kui noored ise. Seetõttu võtsime kokku valdade noorsootöö juhid ning **leppisime kokku koostöö koordineerimise mudelis**.

Üks oluline koostöö nurgakivi on infovahetus. Koostöö on võimalik ainult siis, kui õpid oma naabrit tundma ja lased temal end tundma õppida. Sealt edasi leitakse juba kergesti üles ühised huvid ja ka võimalused koos midagi põnevat teha.

Tähtis on seegi, et noored ei jääks tehniliste probleemidega üks. Vallad aitavad meelsasti leida vahendeid läbikäimiseks. Koostöös on aga oma vajadusi vallavalitsustele lihtsam edastada.

HINDAMISE ABIL SOOVIB ÜHA ENAM OMAVALITSUSI OMA NOORSOOTÖÖD ARENDADA

Kaisa Orunuk
ESF programmi
„Noorsootöö kvaliteedi arendamine”
kvaliteedi suuna juht

Kolmandat aastat järjest saavad omavalitsused hinnata oma noorsootöö taset Eesti Noorsootöö Keskuse (ENTK) juhtimisel väljatöötatud kvaliteedi hindamismudeli alusel. Selle abil saab kohalik omavalitsus kaardistada noorsootöö tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi, tulemuste põhjal planeerida edasist arengut ning jälgida edusamme. Kvaliteedi hindamise visiooniks on, et noorsootöö tagaks noortele mitmekülgseid isiksuse arengu võimalusi.

Kui 2010. aastal kasutas kvaliteedi hindamise võimalust viis omavalitsust, siis 2011. aastal oli neid juba 19, käesoleval aastal loodame kaasata aga juba 40 omavalitsust.

- ▶ 2010. aastal Ridala, Maidla ja Räpina vald, Põlva ja Pärnu linn;
- ▶ 2011. aastal linnad: Keila, Kuressaare, Loksa, Rakvere, Narva, Sillamäe, Tallinn, Viljandi ja Elva. Vallad: Ahja, Anija, Antsla, Otepää, Paide, Rõuge, Saku, Sõmeru, Tamsalu, Väike-Maarja;
- ▶ esimesel aastal osales 18 välishindajat, teisel juba 63. Välisindajateks on olnud omavalitsuste esindajad, noorsootöö valdkondade esindajad partner- ja katuseorganisatsioonidest ning ENTK töötajad.

Hindamismudel ja -protsess

Noorsootöö kvaliteedi hindamise mudelis on määratletud järgmised komponendid: visioon, eesmärgid, alaeesmärgid ja indikaatorid ning nende omavahelised seosed. Üle-eestilisi hindamisi koordineerib ENTK.

Hindamisel on kaks etappi. Kõigepealt vaevad oma noorsootöö plusse ja miinuseid omavalitsused ise, seejärel teevad seda ENTK koolitatud välisindajad.

Hindamistulemuste koondamise järgselt alustavad omavalitsused parendustegevuste planeerimist ning elluviimist.

ENTK koondab omavalitsuste hindamistulemused ning analüüsib parendusplaane, ent ei moodusta nende alusel pingerida. Tegu on kvaliteedijuhtimise õppe- ja arendusprotsessiga omavalitsuste endi jaoks. Võrdlusmoment peitub hindamises eneses kuivõrd nii enesehindajate kui välisindajate meeskonnad võrdlevad praegust olukorda mudelis määratletud kvaliteetse noorsootöö tunnustega.

Seni nähtu ja kogetu

Seniste hindamistulemuste alusel saab juba teha mõningaid üldistusi noorsootöö olukorra kohta kohalikes omavalitsustes. Tulemuste analüüsi kaasati 22 omavalitsuse koondhinnangud, andmete kehva kvaliteedi pärast jäeti kahe omavalitsuse andmed kõrvale.

Enesehindajate ja välishindajate meeskonnad kujundavad oma arvamuse visiooni nelja eesmärgi ja nende 16 alaeesmärgi lõikes, mis sisaldavad ühtekokku 70 indikaatorit. Kõige olulisem roll on tõendite, tugevuste ja arendusvajaduste analüüsil, kuid kokkuvõtvalt kujundatakse ka numbriline hinnang neljapalliskaalal.

2010. aastal oli kolme omavalitsuse üldhinnangu tulemus 65%, ühel 68% ja ühel 88%. Nendest tulemustest võib järeldada, et tõenäoliselt sattusid esimesse hindamisvooru ühed innovaatilisemad ja noorsootööd kõrgelt väärtustavad Eesti omavalitsused.

2011. aasta hindamistulemuste suurem varieeruvus näitab, et hindamisse õnnestus kaasata laiapõhjalisem omavalitsuste hulk. Noorsootöö kvaliteedi hindamise eesmärk ei ole pingerea moodustamine ega parimate tulemuste esitlemine. Oluline on, et omavalitsus on oma noorsootöö kaardistanud, pildi selgemaks saanud ja leidnud uut indu hea töö jätkamisel ja täiustamisel. Seetõttu loodame, et aina sagedamini suudame hindamisse kaasata ka vähemate võimalustega ning noorsootöö võimalusi ja vajadusi avastavaid omavalitsusi.

- ▶ 22 KOVi hindamistulemuste analüüsimisel kujunes üldhinnangu keskmiseks 64%;
- ▶ 75% ja kõrgema hinnangu sai 5 omavalitsust (kõrgeim hinnang oli 88%);
- ▶ 49% sai 3 omavalitsust;
- ▶ noorsootöö olukord on hinnatud omavalitsustes hea või väga hea, kuivõrd kaasatud saavutasid keskmise või üle keskmise tulemused.

Mida väga head teevad teistest paremini?

- ▶ rakendavad kaasaegseid ja uuenduslikke meetodeid ning keskkondi;
- ▶ kaasavad noori otsustusprotsessi;
- ▶ uurivad regulaarselt noorte huvisid, vajadusi ja rahulolu noorsootöö teenustega, nad annavad ja koguvad tagasisidet;
- ▶ tunnustavad ja arvestavad noorsootöös osalemise õpikogemust ja -tulemusi.

Osalejate muljed

Veebruari algul Viljandimaal toimunud infopäeval esinesid Paide ja Väike-Maarja valdade ning Viljandi linna esindajad. Nende sõnul oli kvaliteedihindamine abiks oma töö planeerimisel ja kohaliku elu arendamisel. Hindamise tulemusena tekkis parem pilt noorsoovaldkonna hetkeolukorrast, mis võimaldas edasisi tegevusi paremini planeerida. Toonitati meeskonna komplekteerimise, koolitustel osalemise ja kohustuslike dokumentide õigeaegse täitmise olulisust.

Raskeimaks osaks nimetasid kõik osalenud hindamistulemuste tutvustamist omavalitsusele ja volikogule ning mõtlemise ja hoiakute muutmist. Kvaliteeditöö ei lõpe hindamisega, vaid pigem algab sellega. Muudatuste esilekutsutamiseks tuleb edasi liikuda otsustajate juurde ja tegeleda nii iseenda kui teiste toimijate mõtlemise ja hoiakutega. Siin võib olla erinevaid takistusi, mis on seotud kas noorsootöö üldise (ala)väärtustamise, ressursside piiratuse vm asjaoludega.

Hindamise eesmärgid

Kohalikel omavalitsustel on palju ülesandeid, kuid ressursse napib. Noorsootöö hindamine aitab kaasa kaalutletud valikute tegemisele ning ajaga kaasas käimisele.

Iga noor on oma nägu. Noorsootöötajad ja noorsootöö korraldajad peavad mõistma, et nad ei saa praeguste noortega teha noorsootööd samamoodi, nagu kunagi tehti nende endiga. Aina olulisemaks muutub, et noorsootööd tehakse koos noortega, kaasates neid noorsootöö otsuste tegemisse. Tundes oma noorte huve, vajadusi ja soove, saab noortele pakkuda sobilikke võimalusi.

Hindamiste oluliseks eesmärgiks on ka hindamismudeli ja -protsessi testimine, parimate praktikate talletamine ja töövahendite arendamine võimalikult kasutuskindlaks. Tagasiside alusel täiustame neid töövahendeid pidevalt, et omavalitsused saaksid programmi lõppedes (2013. aasta lõpuks) hindamismudelit kasutada võimalikult iseseisvalt.

Noorsootöö kvaliteedi hindamist toetab Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna algatatud riiklik programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”. Programmi rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi ja riikliku struktuuritoetuse perioodi 2007-2013 vahenditest.

Tuleb ergutada noorte omaalgatusvõimet

Ako Laugamets
Põlva Avatud Noortekeskuse juhataja

Esimene küsimus enne pilootprojektiga ühinemist oli, kellele on noorsootöö kvaliteedi hindamine vajalik. Pikka arutluskäiku vahele jättes vastan – omavalitsusele.

Esimene etapp – miks teha?

Põlva linn osales noorsootöö kvaliteedi hindamise pilootprojektis sooviga kaardistada kohaliku noorsootöö olukord. Pika ning enesekriitilise töö tulemusel leidsime mitmeid kitsaskohti. Selgelt joonistus välja noorte vähene omaalgatus ning noorte algatuse toetussüsteemi puudumine omavalitsuses. Ebaselge oli ka vabatahtliku tegevuse ning kodanikualgatuste tunnustamise süsteem. Ilmnes noorte esinduskogu nõrkus ning noorte vähene kaasamine omavalitsuse otsustusprotsessidesse. Hindamisjärgselt võisime puuduseks nimetada ka formaal- ja mitteformaalhariduse vähese sidususe. Kitsaskohti oli ka noorte info- ning nõustamisteenustes.

Teine etapp – mida teha tulemustega?

Olen püüdnud noorsootööd vaadelda ja käsitleda kui disaini, kus on oluline teada, miks midagi teha ja seejärel, kuidas seda teha. Kvaliteedi hindamine andis meile olulist teavet süvenemaks olukorda ning tõsise väljakutse lahendamaks probleem, kuidas kvaliteeti edendada. Võimalikke lahendusi oli kaks. Esimene lahendus oleks olnud likvideerida puudused paberil. Luua niinimetatud puuduste likvideerimise projektmeeskond, ent selle tulemusena oleks me pidanud mõne aasta pärast uuesti samade puudustega silmitsi seisma.

Teine võimalus oli aga tunnustada oma nõrkusi ning hakata neid süsteemselt kõrvaldama. Ehk siis hakata noorsootööd terviklikult arendama. Valisime teadlikult teise lahenduse, tervikliku nägemuse, sest projektipõhise noorsootöö edendamine viiks meid heal juhul järgmise projektini.

Kolmas etapp – igapäevatöö

Kvaliteetne noorsootöö ei paku noortele ainult igakülgset tegevust vaba tahte alusel, vaid loob noorte teadvusse ühenduse oma kodukohaga. Loota noortelt omaalgatust ja kodanikuühiskonnale omaseid ettevõtmisi, ilma otseste ja selgete kogukondlike sidemeteta, oleks enesepetmine. Need kolm etappi on olulised teemad, millele noorsootöö kvaliteedi hindamisele tähelepanu pöörata. Kirjeldatau ei nõua alati just suuremaid rahalisi ressursse kuivõrd põhimõttelisi kokkuleppeid, veidi leidlikkust ja omavalitsuse oskust usaldada noorsootöötajaid.

Kvaliteedi edendamiseks tehtud reaalsed sammud:

- ▶ Moodustasime linnavalitsuse juurde ajutise noortekomisjoni, et noorte hääl oleks omavalitsuses kuulda.
- ▶ Lõime noorte omaalgatusfondi. 2011. – 2012. aastal rahastatakse fondi ESF-i noortekeskustele mõeldud hankest. 2013. aastal rahastatakse omaalgatusfondi noortekeskuse eelarvest.

▶ Noortelt noortele tegevuste toetamine. Noortekeskuses ja omavalitsuses on inimesed, kes nõustavad ja abistavad noori projektide kirjutamisel ning elluviimisel (nt Euroopa Noored).

▶ Noortekeskuse juurde on loodud noorte muusikute sõltumatu stuudio, mis seob Põlvast teistesse linnadesse õppima asunud noori.

Olen ENTK korraldatud protsessis osalenud nii hinnatava kui hindajana ning julgen kvaliteedi hindamisi (olenemata hindamise tulemusest) nimetada väga heaks noorsootööalaseks alusdokumendiks kõigile omavalitsustele.

Ridala valla noored tahavad kodu lähedale noorsootöö teenuseid

Urve Sarapik
Ridala valla lastekaitse- ja noorsootöö spetsialist

Hindamine andis tervikliku pildi valla noorsootööst ja selgus, milliseid noorsootöö teenuseid oleks erinevates piirkondades vaja välja arendada.

Ridala valla hetkeolukord:

- ▶ vallas on avatud noortekeskus;
- ▶ noortele suunatud tegevused toimuvad ka valla erinevates seltsimajades, nii palju kui see on võimalik;
- ▶ hästi toimib noorte tegevus Võnnus;
- ▶ Ridala valla tugevuseks on huvitegevuse toetamine Haapsalu linna kolmes huvikoolis;
- ▶ vallas on noorsootöö spetsialist, noortekeskuse tegevusjuht ning MTÜ-põhine noortetöötaja.

Noorsootöö seisukohalt on valla suurimaks mureks asukohast tingitud teenuse kättesaadavuse kvaliteet. Selgunud miinustest lähtuvalt koostati hindamise järgselt noortele küsimustik. See töötati välja koostöös Narva Kolledži tudengiga, kelle uurimustulemustega lõputöö valmib tänava suveks.

Esmase analüüsi tulemustest selgus, et noored ootavad eelkõige kodu lähedale sportimisvõimalusi (nt spordi- ja mänguväljakuid külladesse). Ent alati pole neid võimalik rajada.

Suuremat tähelepanu vajab lähiaastatel kindlasti noorsootöö teenuse pakkumine valla suuremates keskustes: Uuemõisas, Paralepas ja Jõõdres.

Hindamise käigus selgus, et piirkonniti toimiks noorsootöö paremini, kui suuremates küllades oleks noorsootöötaja. Sellest lähtuvalt soovime lähiaastatel luua juurde ühe noortetöötaja ametikoha ja kaks kohta noortele koostamiseks.

Rohkem tegevusvõimalusi Räpina maanoortele

Kirsti Luik
Räpina valla lastekaitse spetsialist

Piirkonniti on noorsootöö rõhuasetus erinev: mis tundub suuremates linnades oluline, ei pruugi olla maapiirkondades esmatähtis ja vastupidi. Ent eesmärk on igal pool üks: valmistada ette ja kutsuda noori üles osalema ühiskonnaelus, ütleva sõna sekka seal, kus seda vaja on, kasvata-

da mitmekülgset arenenud, aktiivselt kaasa mõtlemaid ja ühiskonna healu nimel tegutsevaid kodanikke, mitte vaid tarbijaid. Eesti noorsootöö mitmetahulisust arvestades olid ENTK välja töötatud indikaatorid hoolikalt läbi mõeldud.

Räpina vald koosneb linna- ja maapiirkonnast ning hindamise käigus said omavahel kokku noortega tegelevad inimesed, kes muidu kokku ei saagi. Jõuti arusaamale, et nii mõnigi kord on tubli tegija jäänud oma mõtete ja plaanidega üksi. Hea idee on jäänud teostamata, sest üksi tegutsedes on jõudu vähe. Leiti, et ka edaspidi on vaja tihedamini kohtuda, et jagada teavet ja mõtteid, suhelda ning arvestada erinevate noorsootöötajate võimaluste ja ressursidega.

Praegu seonduvad peamised noortele suunatud tegevused haridusasutuste ja valla keskuse, Räpina linnaga. Meie rikkuseks on haridusasutused, mis pakuvad lisaks õppetööle mitmekesisel võimalusel kooliväliseks tegevusteks.

- ▶ lisaks gümnaasiumile ja põhikoolile tegutseb linnas maakonna ainuke kutsesõppeasutus;
- ▶ meil on nii muusika- kui spordikool;
- ▶ Räpina linnas tegutseb avatud noorsootöö põhimõttel juba kümnendat aastat MTÜ Räpina Avatud Noortekeskus, kus noorte omaalgatuslike mõtete teostamisel on abiks ja toeks täiskasvanud juhendajad.

Nende baasil on arenenud aastatepikkused piiriüleised suhted eeskätt Venemaa ja Läti, aga ka teiste piirkondade noortega.

Oleme parendanud ühistranspordivõrku ja osavõtt huviringidest on suuresti tasuta. Hindamisest selgus aga, et tegevusi tuleks viia rohkem ka maapiirkondadesse ja pakkuda sel moel noortele tegevusvõimalusi elukohale lähemal. Ruusa, Linte ja Leevaku külakeskustes on hakatud järjest enam mõtlema ka noortele suunatud tegevustele ja hakatud neid kaasama ürituste planeerimisse. Näiteks on Ruusa küla noored loonud oma mõtete ja ideede elluviimiseks seltsingu. Räpina ANK on korraldanud mitmes piirkonnas noorte omaalgatuse tõstmiseks üritusi. Nende tegevuste eesmärgiks on suurendada noorte algatusel ja aktiivsel osavõtul toimivate ürituste osakaalu, mille läbiviimise ja turvalisuse eest vastutaksid nemad ise.

Arendamist vajab ka noorte kaasamine otsustamisprotsessi. Räpina Ühisgümnaasiumis tegutseb õpilasomavalitsus, Ruusa Põhikoolis seda pole. Noortes on püütud äratada huvi vallavalikogude kõrval ka noortevolikogu loomise vastu, toimunud on vastavasisuline arutelu valla esindajatega, ent siiani on see jäänud vaid mõtteks.

Läbi viidud noorsootöö kvaliteedi hindamine andis kindluse, et olemasolevate ressursidega on saavutatud valla noorsootöös suhteliselt hea tulemus. See suunas mõtted ka kitsaskohtadele ja puudustele, millega peaks arvestama valla tegevusi planeerides.

Noorsootööst hindaja ja hinnatava pilgu läbi

Tiina Sinijärv
Keila Avatud Noortekeskuse juhataja

Olen välishindajaks olnud kolmes kohalikus omavalitsuses. Ei salga, et neid valides olin veidi omakasupüüdlilik.

Valisin linnad, kust saaks kasulikke kogemusi Keila linna noorsootöö arendamiseks. Loomulikult innustas mind ka soov teistele kasulik olla.

Noorsootööd mõjutab suuresti omavalitsuse suurus ja asukoht. Kohalikes omavalitsustes avanenud pilt oli ühest küljest väga erinev, ent paljuski sarnane. Igal linnal oli nii tugevaid kui arendamist vajavaid külgi. Näiteks oli ühelt poolt tugev ja hästi arenenud huviharidus, teisalt oli aga avatud noorsootöö pool nõrgem. Või siis toimis just avatud noorsootöö väga hästi, ent tõhustamist vajasisid noorte kaasamine ja ennetustegevus. Ühiseks jooneks olid kõikjal oma tööd südamega tegevad noorsootöötajad.

Välishindamine oli positiivne ja arendav tegevus, mida julgen kõigile soovitada. Kui enesehinnang on tehtud põhjalikult ja tõendusmaterjale on piisavalt, on välishindajaks olemine ainult rõõm. Enesehindajatel soovitatakse põhjalikult tabeleid täita ja mitte unustada olulisi asju kirja panna. Välishindamise käigus tuli välja, et tegelikult toimib piirkonnas palju mitmekesisem ja kvaliteetsem noorsootöö, kui esialgu paberilt võis välja lugeda.

Olin algusest peale kindel, et Keila vajab hädasti noorsootöö kvaliteedi hindamist.

Panin sellele suuri lootusi:

- ▶ et linna noorsootöö saab kaardistatud;
- ▶ saame korraliku stardiplatvormi sihipäraseks ja tasakaalustatud arenguks;
- ▶ saame võimaluse selgitada otsustajatele ja laiemale üldsusele noorsootöö olulisust;
- ▶ saame sellest lähtuvalt tõhustada koostööd noorsootöö tegijate vahel.

Suur soov koostööd tõhustada on juba vilja kandnud. Praegu on väljatöötamisel noorsootöötajate tunnustussüsteem.

Olles läbi teinud mitu välishindamist, oli meie hindamise tulemus ootuspärane. Esimene hindamisprotsess toob välja valdkonnad, mis vajavad kiiremas korras arendamist. Nii teistes omavalitsustes kui ka meil Keilas on üldiselt hästi toimiv huviharidus, ent seegi võiks olla uuendusmeelsem. Avatud noortekeskuste käekäik sõltub paljuski omavalitsuse rahakotist. Siinkohal oleks vajalik taseme ühtlustamine ja riigi tugi valdkonna tähtsustamise näol.

Noorteinfo ja karjääriteenuste süsteemi areng on tõusuteel ja võin öelda, et toimib kõikjal. Noorte osalusest, kaasamisest ja kodanikukasvatusest räägitakse palju, aga selle tegelik toimimine on piirkonniti väga erinev. Julgen väita, et pigem nõrgapoolne. Selles osas on ka meie linnas veel palju ära teha. Suuremat rõhku vajab süsteemne ennetustegevus, mis peab ajaga sammu pidama või isegi ajast ees olema.

Ma ei jäänud ise rahule küsitluste läbiviimisega. Pettumuseks oli sihtgruppide vastamise passiivsus ja eks oma rolli mängis selles ka meie oskamatus. Ent vigadest õpitakse ja järgmisel korral teame paremini. Kindlasti kordame protsessi paari aasta pärast.

Kas KOV-i noorsootöö saab üldse kunagi maksimumile vastata? Usun, et alati saab teha paremini ja on arenguruumi. Kindlasti ei olnegi nii palju rahast, kui just selle töö ja töötajate väärtustamisest ning tunnustamisest. Rohkem vajab selgitamist, et elus toimetulekuks ei piisa ainult formaalharidusest ja noorsootööl on väga tähti roll noore inimese arengus.

NOORSOOTÕO KASVAMISEST, SISEMISTEST PINGETEST JA VASTUOLUDEST

Noorsootöö hakkab suureks saama. Kõigepealt olid kaheksakümnendad, mil mõisted „osalus”, „kaasamine” ja „kodanikuühiskond” ootasid alles avastamist, kuid noored kodanikud peitsid juba oma pioneerirätte ning laulsid kaasa keelatud laule. Siis tulid üheksakümnendad, puberteedi võlu ja valu. Ringi vurasid BMW-d, näha oli vahvli- ja suhkruvatimasinaid, ehkki selle kõige kohta ei öeldud veel noortealgatus ega noorte tööhõive. Põhjast oli tõsisemalt järgi mõelda selle üle, mida täna nimetame sallivuseks, löimumiseks ja võõravihaks. Noored toimetasid omasoodu ja vaikselt hakkas kujunema noore riigi noorsootöö.

Millenniumist tulid uude aastatuhandesse kaasa kaks seadust: noorsootöö seadus (1999) ning alaealise mõjutusvahendite seadus (1998). Esimene neist märkis maha päris-noorsootöö mängumaa, teine sätestas noorsootöö selle osa, mille teostamisest noorsootöötajad kõrvale jäeti, ehk siis ühele osale riskigrupi noortest suunatud sekkumised. Erinoorsootöö valdkonna mõiste võeti kasutusse mõned aastad hiljem, nimetatud seadused on aga tänini vastuolus ning ühe mütsi alla viimata.

2004. aastal said eestlastest eurooplased. Esiplaanile tõusid euroopalikud väärtused, vabatahtlikkus ja rahvusvahelisus. Noorsootöö muutus professionaalseks, mitteformaalne tunduvat formaalsemaks. Lapsepõlv hakkas läbi saama.

Muidugi on natuke kahju, et spontaanne eneseotsingute aeg on möödunud ja noorsootöö eesmärgiks ei ole enam säravad silmad, nagu usuti esimeste noorsootöö foorumite ajal. Ent täiskasvanuks saamisel on ka positiivne pool. Jälle sobib arvata, et noor pole mitte ainult ressurs, vaid mõnikord ka probleem, millega tegelemine nõuab lisaks säravatele sil-

Tiia Aasmäe
Mustamäe linnaosavalitsuse
erinoorsootöö peaspetsialist

madede ka pädevust ja mille lahendamine annab võimaluse arenguks. On selgeks saanud, et praegune õppekava ei taga noorsootöötajale piisavat ettevalmistust tööks erinevate kultuurigruppidega, värske diplomand ei valda vajalikke keeli, tal puuduvad teadmised sotsiaalsete riskide juhtimisest ja võrgustikutööst.

Üha rohkem räägitakse tõendus põhiseisest noorsootööst. Läbi on viidud mitmeid tõsiseid uurimusi. Võib väita, et tänapäeval noorsootööl on potentsiaali saada kodukandi kompetentsikeskuseks, mille seisukohad on vajalikud kogu ühiskonnale. Esialgu see päris nii veel ei ole. Miks?

Tundub, et üheks komistuskiviks, mille taha paljud arengud takerduvad, on noorsootöö segane identiteet. Noorsootöö kuvandi ja mainekujunduse üle on viimastel aastatel korduvalt aru peetud. On joonistatud logosid, püütud sõnastada hetkeseisu, soovitud kuvandit ning otsitud võimalusi selle kujundamiseks. Märkimisväärset nihet avalikkuse teadvuses ei ole aga toimunud.

Noorsootöö sisemised muutused on olnud suured, kuid väljaspool süsteemi ei ole neid vääriliselt märgatud. Tädi Maali peab jätkuvalt noorsootöötaja ülesandeks noorte löbustamist ning paneb talle vastutuse noorte suitsu- ja alkoholilembuse pärast. Mis seal salata, kohati valitseb teadmatus ka noorsootöötajate endi seas. Kui astuda noortekeskuses lastega lauajalgpalli mängiva või koogikesi küpsetava noorsootöötaja juurde ja küsida, mis on tema tegevuse õpiväljund, kuidas see haakub noortekeskuse põhiväärtuste ja käesoleva aasta prioriteetidega, siis võib vastus viibida ja olla ebamäärane. Tegevused on vahvad, ent noorsootöötaja pole enda jaoks lõpuni läbi mõelnud, kas ja kuidas neist noorele kasu on.

Noorsootöö terviku mõistmist ei soodusta ka teine, seaduste ja otsuste, tasand. Liiga sageli juhtub, et seadused ütlevad üht, korraldused teist, teod hoopis kolmandat. Lisaks teeb elu omad korrektiivid ja nii jõuabki ühiskonnani segasevõitu sõnum.

Võtame kasvõi noorsootöö definitsiooni. Seadus ütleb selgelt, et kogu noorsootöö peab toimuma väljaspool perekonda, tasemeõpet ja tööd. Paljud praktikud on aga jõudnud järeldusele, et aeg on asendada sõna „väljaspool” sõnaga „koostöö”, sest võrgustikuta, muust maailmast eraldatud saarekesena, ei suuda noorsootöö täita talle pandud ülesandeid. Noorsootöötajale ei õpetata aga koolis võrgustikutööd ja ta ei tule sellega toime. Mõned entusiastid pääsevad esmaabi korras täiendkoolitusele, ent oleks õigem kui kõik tulevased noorsootöötajad omandaksid juba koolis põhipädevused. Ühiskond saab selge signaali, et võrgustikutöö on noorsootöö lahutamatu osa, ressurs, millega saab ja tuleb arvestada.

Niisama vasturääkiv on noorsootöö seaduses sätestatud „vaba tahte” põhimõte. Püüdis-noorsootöös on see arusaadav, aga alaealiste komisjonis? Ehkki alaealiste komisjonid kuuluvad erinoorsootöö valdkonda, ei pääse noored sinna vabatahtlikult isegi parima tahtmise juures, sest arutamise aluseks võib olla ainult alaealise mõjutusvahendite seaduses nimetatud isiku taotlus ja noor nende isikute nimekirja ei kuulu. Õnneks läbib mõjutusvahendite seadus praegu põhjalikku uuenduskuuri, ent on kahjuks jätkuvalt lahus ülejäänud noorsootööst. Komisjonide tegevust koordineerib küll Eesti Noorsootöö Keskus, kuid komisjonides endis ei tohiks seaduse järgi istuda ühtegi noorsootöötajat. Segadus jätkub. Mitmes Tallinna linnaosas on erinoorsootöö spetsialistid paigutatud sotsiaalosakonna alluvusse ning nende tööülesannetel pole noorsootöoga kuigi palju ühist. Ühiskond saab noorsootöö kohta järjekordse arusaamatu sõnumi ning loomulikult peegeldab ta selle noorsootööle tagasi. Noorsootöö satub segadusse ega mõista ka ise enam hästi, kes ta päriselt on ja mida talt oodatakse.

Üsna samasuguste järeldusteni võib jõuda vaadates Tartu Ülikooli uuringus „Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused” (2010) toodud andmeid. Paljude teiste huvitavate küsimuste kõrval päritakse noorsootöötajate ja nende tööandjate arvamus üldiste rahulolematust tekitavate tegurite ja otseselt tegevustega seotud probleemide kohta. Selgub, et kohe pärast materiaalseid küsimusi (vahendite nappus ja väike palk) ning vähest tunnustatust

paneab noorsootöötajaid kõige rohkem muretsema koostöö puudumine noorsootöö valdkondade vahel (25% vastanuteist) ja koostöö puudumine teiste partnerite, kodu ja kooliga (21%). Tegevustega seotud probleemidest tuuakse välja asjaosaliste erinevad arusaamad noorsootööst (noorsootöötajad 32%, tööandjad 27%) ja koostöövõrgustiku puudumine (20% ja 14%). On tähelepanuväärne, et nii noorsootöötajad kui ka nende tööandjad rõhutavad mitmekülgse koostöö vajadust, millega tegelemise noorsootöö alusdokumendid justkui välistavad. Mis see siis on – seaduse mittetundmine, tahtlik seaduserikkumine või loomulik areng?

Vastuolusid leiab ka mujalt, näiteks koolitusvajadusi käsitlevatest vastustest. 69% tööandjatest väidab, et peab oluliseks noorsootöötajate täiendkoolitustel osalemist, kuid vaid 9% on koostanud vastava koolitusplaani. Võimalik, et teemat ei peeta siiski eriti oluliseks või ei tunne vastaja end piisavalt pädevana, usaldades pigem noorsootöötaja soovide ja lootes koolituste pakkujate peale. Kuid noorsootöö arengukavad, tegevusplaanid ja eelarved, mis tahavad läbi arutamist, koostamist ja kinnitamist? Õnnelik on noorsootöötaja, kelle väitluspartneriks on tööandja, kes võtab endale aega, süvenemaks noorsootöö küsimustesse. Kellele ei tule iga kord otsast peale selgitada, et noorsootööd ei tehta lasteaiaste ega vanuritega, küll aga näiteks erivajadustega noortega. Et nii tava- kui erivajadustega noortel on vajadused, mis ei ole seesama mis soovid või nõudmised. Noorte vajadusi tuleb tunda ja soovitatavalt arvestada ka eelarvumbrites.

2010. aastal alustas Eesti Noorsootöö Keskus pilootprojektiga „Noorsootöö kvaliteedi hindamine kohalikus omavalitsuses”. Projekt on tõsiselt uuenduslik, sest süsteemse vaatluse alla ei võeta mitte üksikute noorteamutuste tegevuse kvaliteet nagu tavaliselt, vaid kohaliku omavalitsuse noorsootöö võrgustik tervikuna – tasand, mis tõenäoliselt mõjutab noorsootöö käekäiku kõige enam. Ja jälle ei pääse me üle ega ümber võrgustiku küsimustest, ehkki mõiste „võrgustikutöö” alles ootab oma aega noorsootöös.

Vara on rääkida tulemustest, sest ollakse alles poolel teel, kuid lõplik analüüs ja järeldused töötavad tulla huvitavad. Äsja suureks saanud noorsootöö saab hetkeks aja maha võtta, endale otsa vaadata ja öelda: „Täna ma olen selline.”

Aga homme on hoopis uued ajad.

KOHALIKU OMAVALITSUSE NOORSOOTÖÖTAJAKS KASVAMINE KUI ELUKESTEV ÕPE

Kristel Altsaar
Tartu Linnavalitsuse
noorsooteenistuse juhataja

Noorsootöötajaks kasvamine on minu arvates protsess. Nii palju on teemasid, mida veel ei tea, mida võiks juurde õppida, eneses arendada, et olla parem inimesena ja pädevam professionaalina. Õppimine ei peaks lõppema diplomi saamisega, vaid muutuma loomulikuks elu osaks. Minu suur eeskuju õppimise alal on Lille Maja direktor Hele Riit-Vällik, kes oskab kuidagi loomulikult õppida igast hetkest, ka emotsionaalselt kibedatest ebaõnnestumistest, sest need pakuvad kõige enam arenemisvõimalusi.

Aastate jooksul, noorsootöötaja erinevates rollides teutsedes, olen omandanud erinevaid tarkusi, mis on mõjuatanud laiemalt ka minu arusaama maailmast.

Esimesed kokkupuuted noorsootööga olid mul juba 80-ndate lõpus, 90-ndate alguses, kui liitusin kiriku leeri-kooliga. Sellega kaasnes algselt tegutsemine pühapäevakooli õpetajana, hiljem noortetöö tegijana. 90-ndate lõpus kutsuti mind riski- ja tänavalastega töötavasse MTÜ-sse Öökull, kus olin seitsme aasta jooksul nii vabatahtlik, rehabilitatsioonitöötaja kui ka ühingu juht. Nendesse aastatesse jäid ka eripedagoogika ja sotsiaaltöö õpingud Tartu Ülikoolis, mis andsid hea (eri)pedagoogilise ettevalmistuse töötamiseks eriliste lastega.

▶ Koolis õppisin sotsiaaltöö meetodeid, tekkis arusaam inimest ümbritsevatest süsteemidest ning nende rollidest isiku elus.

▶ Tööülesannetega hästi hakkamasaamist toetasid koolitused vabaühenduste juhtimise, Euroopa Noorte erinevate programmide ja noortega töötamise meetodite vallas.

▶ Seoses tööga Tartu Laste Tugikeskuses täiendasin end väärkoheldud laste teemal ja omandasin oskusi, kuidas neid abistada.

▶ Viimase viie aasta jooksul noorsooteenistuse juhatajana olen läbinud nii isiksuse arendamise kui ka valdkondlikke koolitusi.

▶ Uue aluse maailma ja iseenda mõtestamiseks ning muutuste juhtimise praktilised oskused andis NLP (neurolingvistilise programmeerimise) *practitioner*-taseme väljaõppekursus.

▶ Noorsootöö valdkonna koolitustest on viimasel ajal olnud oluliseimad turundusteemaline, puudega inimeste kaasamise ja kvaliteedi hindamise koolitused, sest need toetavad Tartu noorsootöös käimasolevaid protsesse.

▶ 2010. a sügisest olen Tallinna Ülikooli linnakorralduse magistriprogrammi tudeng. Õpin analüüsima linnas toimuvaid protsesse (nt noored ja keskkond) ning omandan

parema elukeskkonna loomiseks vajalikke oskusi.

Olen korduvalt otsustanud uute teadmiste omandamise kasuks, mis on andnud mulle kindluse, et saan oma tööd hästi teha. Need on õpetanud mind olukordadega paremini hakkama saama ning seeläbi pakkunud võimalust tunda oma tööst suuremat rõõmu ja rahulolu.

Kui ma vanade käitumismustritega pole saavutanud soovitud, on just koolitused andnud mulle uusi tööriistu, saavutamaks tulemusi palju efektiivsemalt. Uued teadmised toovad välja vanast harjumuspärasest mõttekastist ja töörutiniist, aitavad paremini ülesandeid täita ja inimestega suhelda. Koolitused on oluliseks võrgustiku loomise võimaluseks, seal sünnivad ideed ja sealt leitakse uusi koostööpartnereid.

Arvan, et noorsootöötaja isiksus on instrument, mille kaudu käib tegelik töö. Instrumendi heaks töökorraks on vaja teda regulaarselt timmida. Oluline on leida selleks sobiv koolituse vorm ja viis. Arvan, et kui oled noorsootöötajana hästi hakkama saanud, võid töötada igal pool, kus on inimesed. Sa oskad protsesse juhtida!

Baasteadmised

Noorsootöö valdkond on rikas tasuta koolitusvõimaluste poolest. Kuidas valida endale sobivat ja kasulikku? Mina olen lähtunud eelkõige sellest, millisest teadmisest on mul oma ametis vajaka, milles soovin paremaks saada. Koolituste abil saame eluga, sh noorsootöö valdkonna arenguga, sammu pidada. Tuleb endas üles leida avastamisrõõm ja uudishimu. Oluline on õpitud ka rakendada, sest vastasel juhul on koolitused täiesti kasutud.

Eripedagoogi haridus on andnud mulle väga hea stardiplatvormi noortega töötamiseks. Noorsootöö on õpetamine, juhendamine ning selle professionaalne sooritus nõuab minu arvates pedagoogika alaseid teadmisi ja oskusi. Lisaks võiks noorsootöötaja tunda arengupsühholoogiat, nõustamist, projektijuhtimist ning vallata suhtlemis- ja meeskonnatööoskusi ning enda ja protsesside juhtimise oskusi. Lisaks baasteadmistele pean oluliseks tarkuse kogumist erinevatest valdkondadest. Kasulik on käia ringi lahtiste silmadega, kuulata ja õppida valdkondadest, mis tunduvad alguses noorsootööst olevat väga-väga kaugel.

Hiljuti lugesin innovatsiooniteemalisest veebipäevikust <http://www.innovationexcellence.com/blog/2012/04/05/innovation-can-be-trained-2/>, et innovatsiooni arengu-

le aitab kaasa uute seoste loomine esialgu omavahel mitte kuidagi ühendatud ideede, küsimuste ja probleemide vahel.

Miks on vaja noorsootöös innovatsiooni? Minu meelest seepärast, et elu, inimeste (sh noorte) vajadused, tehnoloogia jms muutub pidevalt. Peaksime olema tähelepanelikud nende muutuste suhtes ja vajadusel tegutsema uut moodi. Õppimisvõimalust pakub nii elu ise kui ka netikeskkond, mis on täis jagatud kogemusi. Inspiratsiooni ja motivatsiooni saab näiteks ammutada TEDx ürituste sarjast.

Kuidas teha valikuid oma töös?

Mina ja minu kaks võrratut kolleegi noorsooteenistuses vastutame selle eest, et Tartu noorsootöö valdkond areneks kõigis oma alateemades (teenused, kuvand, võrgustik, noorsootöötajate pädevus jne). Noorsooteenistus on kui valdkonna majakas, mille suunas kõik vaatavad. Meie ülesandeks on analüüsida olukorda, sh noorte ja lapsevanemate vajadusi, teenuste vastavust ootustele ning püstitada uusi sihte.

Minu kui teenistuse juhi roll on seda protsessi suunata ja olla valdkonna kõneisik. Oluline on siinkohal koostöö poliitikutega ning linnavalitsuse teiste osakondade töötajatega, et luua või laiendada nende arusaama noorsootööst ja selle vajalikkusest noore arenguprotsessis, aidata näha noorsootöö rolli nende valdkondades ja leida koostöökohti.

Hea noorsootöö sünnib ainult koostööd tehes. Tegevuse arendamiseks on vaja arutada, peegeldada, jagada. Noorsooteenistusel on väga hea koostöö noortekeskustega, toimuvad regulaarsed võrgustikukohtumised ja kaks korda aastas saavad noortekeskuste noorsootöötajad osaleda supervisioonis. Oleme loonud koostööl, mitte konkurentsil põhineva töövormi, mis põhineb usaldusel, mõistmisel ning suhtlemisel, kuid see protsess on võtnud aega. Õppinud oleme ka oma partneritelt, näiteks noortealgatuse projektide puhul SINA programmilt ja ENEB-ilt.

Meie noortekeskuste missiooniks on aidata noorel end avastada, et ta saaks oma elu lavastada ehk teadlikke valikuid teha. Samuti on osadest kooskorraldatud sündmustest saanud tõelised Tartu mainesündmused, näiteks lastekait-

se- ja tarkusepäeva üritused. Noortekeskuste rolli nähakse järjest enam liikluskasvatuse läbiviimises ja formaalse õppekava eesmärkide saavutamises. Tulemuste saavutamiseks oleme õppinud järjest paremini planeerima.

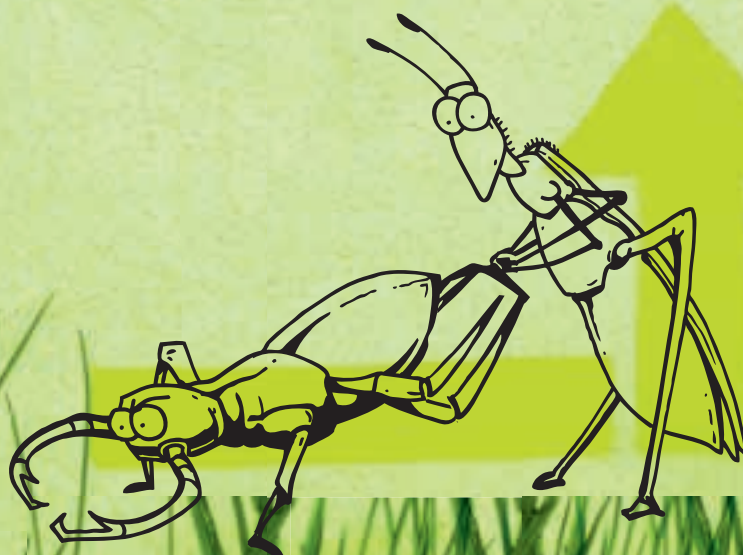
Noorsooteenistuse juhina näen, et peame olema veel jõulisemad nii lobitöös poliitikutega, koostöös teiste valdkondade esindajatega kui ka meediaga. Järgmiseks suureks sammuks on näiteks koostöö arendamine formaalõpet pakuvate haridusasutustega. Õppekava rakendamise toetamiseks tuleb sõnastada ühised eesmärgid ja leida moodused, kuidas neid koos saavutada.

Noorsooteenistuses on aktuaalne Pareto printsiip ehk 20:80 põhimõte: millised on 20% tegevustest, mis annaksid 80% tulemustest. Mõtteid on alati rohkem, kui jõuame realiseerida. Seejuures on oluline endaga mitte pahandada. Tähtis on teha asju, millesse usud, sest nende vajadust on kergem ka teistele selgitada.

Kui ma noorsooteenistusse tööle tulín, korraldasime paaril aastal rahvusvahelisi konverentse. Olime tänu neile nähtavamad, saime tuntuust, tööme ja lõime valdkonnas ekspertteadmisi. Analüüsides suurürituste korraldamise mõju teiste ülesannete täitmisele, muutsime me oma tegevust. Leidsime, et meie esmaseks ülesandeks on luua tugev noorsootöövõrgustik kohalikul tasandil. Selle eesmärgi nimel oleme meeskonnaga viimased aastad tegutsenud.

Tartus on noorsootöö pidevas arengus – korraga tuleb tegeleda paljude teemadega (sh arendada teenuseid). Hullumise ennetamiseks sõnastame igal aastal noorsooteenistuse jaoks prioriteetsed teemad. Ning isegi siis kipume me üle planeerima, sest soovime kiiremaid tulemusi. Sageli unustame kavandada aega mõtlemiseks.

Vahepeal peaks endale esitama ka küsimuse, miks me midagi teeme. Kui tundub, et väljatöötatud kord ei toeta tegelikult efektiivset teenuse pakkumist, siis peaks ilmselt midagi muutma. „Nii on alati tehtud!” kuuleme mõnikord. Jah, traditsioonid ja harjumused on head, ent lähtuma peab sellest, kas need on endiselt kasulikud või hoopis takistavad arengut.

KAS NOORTE OSALUSE NOORSOOTÖÖS MÄÄRAVAD KODUKOHA VÕIMALUSED VÕI NOORTE HUVID?

Katrin Pihor
Poliitikauuringute keskuse Praxis majanduspoliitika hindamisekspert-projektijuht

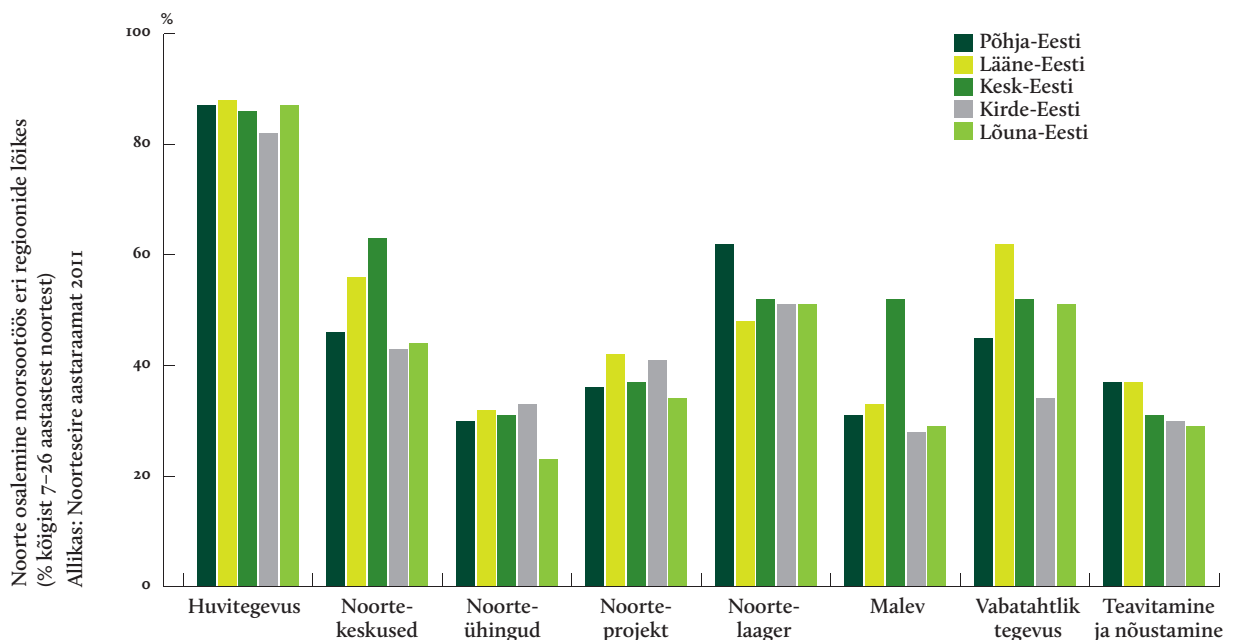
Noorsootöö strateegias on rõhutatud, et noorsootöö peab lähtuvalt noorte vajadustest, soovidest ja huvidest, looma neile tingimused arendavaks tegevuseks. Selleks, et noorsootöö keskmes oleks noor ja tema personaalne ning sotsiaalne areng. Tuleb aga teada saada, mis noort huvitab ja mida ta vajab.

Noorsootöös on oluline pakkuda noortele võimalikult eripalgelisi ja mitmekülgseid juhendatud vaba aja veetmise võimalusi, sest ilma proovimata ei oska ju öelda, milline tegevus on meeldiv või milline vastukarva.

Paraku ei ole aga kõikide noorte võimalused noorsootöös osaleda võrdsed, sõltudes otseselt nii omavalitsuse suuruselt, asukohast ja üldisest võimekusest kui ka noore ja tema perekonna toimetulekust. Ei saa võrrelda eri tüüpi huviringide arvu näiteks Pärnus ja Alutagusel. Seetõttu võib oletada, et mida väiksem on omavalitsus ja mida vähem on noori, seda väiksem on võimaluste mitmekesisus ja seda keerulisem on noorel leida just endale sobiv tegevus oma kodukohas.

2011. aasta sügisel Praxis ja Eesti Noorsootöö Keskuse koostöös noorte seiresüsteemi raames teostatud uuringu tulemustes ilmnesid suurimate erinevustena Kirde-Eesti noorte tagasihoidlik osalus vabatahtlikus tegevuses, eriti võrreldes Lääne-Eesti noortega, Lõuna-Eesti noorte vähene kaasatus noorteühingutesse ning Kesk-Eesti noorte suur malevaaktiivsus. Lisaks paistab silma Põhja-Eesti noorte tubli noortelaagrites osalemine ning Kesk-Eesti noorte huvi noortekeskuste vastu. Huvitegevuses osalemine on aga kõigis piirkondades ühtlaselt kõrgel tasemel.

Maakondade lõikes esineb mitmeid erinevusi ka noorsootöö struktuurides, mis peegeldavad kohalike omavalitsuste valikuid noorsootöö korraldamisel. Harjumaa paistab silma huvihariduse kesksena – 210 huvikooli kõrval tegutseb vaid 43 noortekeskust. Samalaadne erinevus on näha ka Pärnumaal – 37 huvikooli ja 12 noortekeskust ning Tartumaal, kus on 47 huvikooli ja 20 noortekeskust. Kahjuks ei koguta Eestis statistikat selle kohta, milliseid huvitegevusi pakutakse näiteks koolide või külakeskuste ja seltside juures tegutsevates huviringides. Seetõttu võib vaid arvata, et nendes maakondades, kus huvikoolide arv on väiksem, on ehk tugevamalt arenenud huviringid.

Ka noortekeskuste töö korraldamisel on maakonniti mitmeid erinevusi. Kui näiteks võrrelda noorte arvu poolest ühte suurusjärku kuuluvat Läänemaad ja Saaremaad, siis on Läänemaal üks noortekeskus iga 728 noore kohta, samas kui Saaremaal on üks noortekeskus 2300 noore kohta.

Erinevad on ka noortekeskuste vormi valikud. Nii toimub Jõgevamaal noortekeskuste töö korraldamine pigem mittetulundusühingute ja sihtasutuste kaudu, samas kui Hiiu- ja Raplamaal on kõik tegutsevad noortekeskused kohaliku omavalitsuse hallatavad asutused. Sellisel korraldusel on jällegi omad plussid ja miinused – mittetulundusühinguna ollakse küll rohkem sõltumatud otsuste kujundamisel, samas annab side omavalitsusega suurema kindluse finantseerimisel.

Noorte endi roll

Kuidas tagada, et noortel oleks võimalus end proovile panna ja avastada just need tegevused, mille vastu neil kõige suurem huvi on? Noorte huvide ja võimaluste kokkuviiimisel on oluline roll noortel endil. See eeldab noorte suuremat kaasatust, noorte julgustamist ja usaldamist. Sageli kurdetakse, et noored on passiivsed, ent tihti taandub tegelik probleem usalduse, eestvedamise ja julgustamise puudumisele. Siinkohal tuleb mängu ka noorte omavaheline suhtlus, noorelt-noorele noorsootöö. Näitavad ju noorsootöö uuringu tulemusedki, kui oluline on sõprade roll noorsootöö tegevustes osalemisel. Seega tuleks noorte sõpruskondi julgustada ise välja pakkuma huvitavaid tegevusi – olgu see siis korvpalliväljaku korrastamine või piljarditurniiri korraldamine.

Tähtis koht noorte huvide peegeldamisel on noortekeskustel, mis annavad noortele võimaluse ise valida, millal tulla, millal minna, millega tegeleda. Mitmete omavalitsuste kogemus näitab, et noortekeskus võib toimida väga tõhusalt noorsootöö eesmärkide saavutamisel. Selleks aga on vaja pakkuda midagi enam kui vaid ruum, mõned piljardilaud ja internetiühendusega arvuti. Alustada võiks näiteks hea erialase ettevalmistusega noorsootöötaja palkamisest, kes noori innustaks ja toetaks.

Seega tuleb noorsootöö kavandamisel arvestada, et noorsootöö on oma olemuselt tugevalt lokaalse iseloomuga avalik teenus. Kui töö- ja elukoha vaheline pendelränne on täiskasvanute puhul järjest kasvanud, ning inimeste liikumisareaal ületab sageli ühe omavalitsuse piire, siis noorsootöö puhul need suundumused ei kehti.

Noorsootöö tegevuste planeerimisel tuleb arvestada, et noorte liikumisvõimalused on sageli piiratud – neil ei ole isiklikku liiklusvahendit ning ka vanematel ei ole võimalik alatihti oma lastele transporti pakkuda. Seega on noorte osalemine noorsootöös sageli piiratud just kohapeal pakutavate võimaluste või ühistranspordi sihtkohtadega.

Noorte kui ressursi kasutamine ning nende hoidmine kodukohas sõltub suuresti sellest, kui palju arvestatakse nende huvide ja soovidega, kui häid võimalusi suudetakse pakkuda noore arenguks. Noored on tänuväärne sihtrühm – värske maailmavaade ja uued põnevad ideed võivad anda hoogu kogu kohaliku kogukonna arengule, kuid noorte kaasamine vajab kindlasti läbimõtlemit, julgustust ja sihipärast tegevust ka omavalitsuste poolt.

Noorteseirest

2010. aastal ellu kutsutud noorteseire on loodud eesmärgiga arendada teadmispõhist noortepoliitikat Eestis. Noorteseire rajaneb põhimõttel, et noorsootöötajad, noorsootöö korraldajad ja teiste valdkondade esindajad peavad tundma noorte vajadusi ja ootusi ning tuginema otsuste tegemisel neile teadmistele. Noorteseire raames kogutakse ja esitatakse noorte eluolu muutusi kajastavaid indikaatoreid, viiakse läbi noorte eluolu puudutavaid uuringuid ja analüüsi ning antakse välja Noorteseire aastaraamatut.

Vaata lähemalt noorteseirest: www.noorteseire.ee

Noorteseire süsteemi arendamise ja rakendamisega seotud tegevusi rahastatakse Euroopa Liidu struktuuri- ja riikliku struktuuritoetuse vahenditest Eesti Noorsootöö Keskuse eelarve kaudu „Perioodi 2007 – 2013 struktuuritoetuste seaduse” ja programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” alusel.

Noorsootöösutuste arv maakonniti

	Teavitamis- ja nõustamiskeskused	Osaluskoogud *	Huvikoolide arv	Keskmine õppurite arv	Noorte arv huvikoolide kohta	KOV hallatavad avatud noortekeskused	MTÜ-d/sihtasutused avatud noortekeskusena	Noorte arv noortekeskuse kohta	Alaaliste komisjonid (AEK)	AEK-i suunatud noorte osakaal kogu vanuserühmast	7-26 aastaste noorte arv
Kogu Eesti	20	77	416	138	773	141	69	1532	67		321705
Harjumaa	3	7	210	133	544	37	6	2656	24	2%	114211
Hiiumaa	1	3	2	73	1454	5	0	582	1	4,6%	2908
Ida-Virumaa	1	5	29	218	1345	9	7	2438	5	2,5%	39010
Jõgevamaa	1	3	7	97	1441	0	11	917	2	2,4%	10087
Järvamaa	1	7	14	73	697	11	3	697	3	2,3%	9752
Läänemaa	2	7	7	12	1039	7	3	728	1	2,8%	7276
Lääne-Virumaa	1	4	11	138	1644	11	7	1005	1	2,5%	18087
Põlvamaa	1	3	6	124	1395	5	3	1046	1	2%	8370
Pärnumaa	1	4	37	129	611	10	2	1885	10	2,5%	22618
Raplamaa	1	5	7	100	1429	13	0	769	4	3%	10003
Saaremaa	1	7	7	108	1322	2	2	2314	1	0,9%	9255
Tartumaa	3	7	47	171	765	10	10	1797	4	2,7%	35948
Valgamaa	1	5	6	102	1535	7	3	921	2	1,9%	9209
Viljandimaa	3	7	210	133	544	37	6	2656	24	2%	114211
Võrumaa	1	6	13	114	777	0	8	1263	1	1,3%	10106

* Maakondlikud noortekogud (igas maakonnas üks) ja kohalike omavalitsuste juures tegutsevad noortevolikogud
Allikas: Noorteseire aastaraamat 2011

ÕNNE SEPISTAVAD OMAAVALITSUSED

2011. aastal võtsid kolm omavalitsust eesmärgiks keskenduda noorte töötajate olukorra parandamisele läbi noorsootöö. On aeg heita pilk 18-kuulise pilootprogrammi „Õnne sepad” esimestele tulemustele.

Täna pead liiva alla peites pead arvestama sellega, et homme hammaste all krudiseb

Umbes nii võiks eesti keeles kõlada üks Loesje loosungitest, mis meenub mulle ikka siis, kui tõstatuvad küsimused, kas ja kuidas võiks kohene konstruktiivne tegutsemine säästa suurematest probleemidest tulevikus. Selle eelduseks on muidugi probleemi tunnistamine, mis on teatavasti oluline samm lahenduse suunas.

Võiks arvata, et noorte tööhõive probleemi teadvustamisega meil Eestis raskusi pole, majanduskriisi valguses on noorte tööpuudus sageli jutuks olnud. Ilmunud on hulk selleteemalisi artikleid, noorsootöötajatele on korraldatud koolitusi jpm. Ent küsimus, mida vajalikku noored tulevase (töö)elu jaoks noorsootöotegevustes osaledes võiksid omandada, on samavõrd aktuaalne praegu, mil olukord ilmutab (vähemalt statistiliselt) selgeid paranemismärke.

Soovime, et noorsootöö oleks tugi erinevatele noorte sihtgruppidele nende erilistes vajadustes, nõnda kui see ideeliselt ka dokumentides määratletud on. Sellest lähtuvalt tõstatuvad küsimused: kas noorsootöös on piisavalt noorte töötajate võimalusi parandavaid algatusi ning kas noorsootöövõimalused on noorte töötajate jaoks olemas, avatud ja lihtsalt ligipääsetavad? Nende küsimuste taustal on asjakohane suunata kiikrid just kohaliku tasandi suunas, mis on noortele lähim.

„Igaüks põle oma õnne sepp mette” vs „Igaüks on oma õnne sepp”

Sama vanasõna erinevatest versioonidest ilmselt on tegu vanema ja uuema perioodi levikutega, mis peegeldavad veidi erinevat mõtteviisi) inspireeritud pealkirjaga sai 2011. aasta alguses sihtasutuse Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo eestvedamisel ning Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti Noorsootöö Keskuse toetusel tuule tiibadesse pilootprogramm „Õnne sepad”.

Programm kaasas Kiviõli, Tallinna ja Võru omavalitsuspiirkondade noortevaldkonna võtmepartnerid: omavalitsuste noorsootöö-, lastekaitse- ja kultuurispetsialiste, noortekeskuste, -ühingute ja noorte osaluskogude, koolide ja sotsiaalkeskuste esindajaid jt. Eesmärgiks on erinevate arendus- ja koolitustegevuste abil jõustada kohalike omavalitsuste noorsootöö võimekust noorte töötajate toeta-

Ülly Enn
Arenguprogrammi
„Õnne sepad” koolitaja

misel, selleks sobivate koostöövõrgustike aktiviseerimisel ja uute teenuste väljaarendamisel.

Praeguseks on toimunud kolme omavalitsuse võtmepartnereid kaasav avaseminar, mis leidis aset 2011. aasta aprillis. Toona sõnastatud vajadustele tuginedes leidsid aset arendus- ja koolitustegevustetsükkel, strateegiaseminarid omavalitsuste olukorra ja potentsiaali kaardistamiseks ning avanes võimalus osaleda rahvusvahelistel koolitustel, töövarjuprojektides ja õppevisiidil Soomes.

Arenguprogrammi seniste tegevuste ja tulemuste mõtestamiseks toimus 2012. aasta märtsis omavalitsuste esindajaid kaasav vaheanalüüsiseminar. Üldistades saan esile tuua kolm teemaringi, mis on minu hinnangul kohaliku tasandi noorsootöö arendamisel praegu võtmetähtsusega.

Nendeks on:

- ▶ noortevaldkonna tegelik valmisolek avardada oma tegevusmeetmeid ja kaasata uusi sihtgrupe;
- ▶ noorsootöötajate pädevused;
- ▶ koostöövõrgustikega seonduv.

Valmisolek uutele tuulele: mõtte- või teguviisi?

Minu hinnangul on Eesti noorsootöötajad uuele avatud, seda eriti ideeliselt ja üldise hoiakuna. Ka kõnealuse pilootprogrammi puhul on olnud hea meel tõdeda, et huvitatud omavalitsusi on olnud enam kui arenguprogramm oma pilootfaasis kaasata võimaldas. Huvi ja tahe noori töötajaid kaasata on nii asjakohaste institutsioonide kui muutusteks valmisolevate inimeste näol olemas. Ja ometi on noori töötajaid kaasavaid uusi algatusi noorsootöös pehmelt öeldes vähevõitu.

Milles küsimus? Kindlasti mitte ideedepuuduses. Õnne sepistavate omavalitsuste esindajad on programmi käigus välja töötanud hulga põnevaid ideid. Nad on pakkunud viise, kuidas noori töötajaid kaasata juba toimivatesse tegevustesse, näiteks õpilasmalevatesse, avatud noortekeskuste sündmuste ja kohalikul tasandil toimivate festivalide korraldamisse. On arutatud mitmekülgselt nõustamisteenust koondavat projekti, seda kuidas jõuda noorte töötajateni mobiilse noorsootöö kaudu või sotsiaalse tsirkuse meetodikat kasutades. Välja on käidud idee korraldada „Töötukassa öö” tutvustamiseks noortele erinevaid võimalusi jne.

Kõnealuse pilootprogrammi raames on seega loodud tugev ideeline varamu sellest, milline on üldse noorsootöö roll ja võimalused noori töötajaid toetada. See võiks kujuneda inspiratsiooniallikaks noortevaldkonnas laiemalt.

Ent mis takistab tegelike sammude astumist uute algatuste ellukutsumisel? Raamatus „Noorsootööst ja noor-

te tööhõivest" (Tallinn, 2011, lk 5-8) kirjutasin mõnedest noorsootöötajate mõttemustritest, mis takistavad noorsootöövõimaluste avardamist noortele töötajatele. Olgu kohe öeldud, et suurim roll ei ole siin mitte ressurside puudumisel – nagu me takistustest rääkimisel sageli esmajoonel viitama kipume – vaid pigem uskumustel, mis hoiavad meid tagasi uute lähenemiste ellurakendamisel.

Samuti ei saa mööda vaadata sellest, et maailma paremaks muutmine ongi suur töö ja eeldab väga head tugivõrgustikku.

Ütle mulle, kes on su koostöövõrgustik ja ma ütlen sulle, kes oled sina

Programmis osalevad omavalitsused on võrgustiku olulisust teadvustanud kui ühist eesmärgipüstitust, erinevate partnerite asjakohast infovahetust ja koostööd selgelt koordineeritud moel. Samuti on nad teadvustanud võrgustiku olulisust noori töötajaid kaasavate algatuste ellukutsumisel, kus erinevate osapoolte kaudu jõutakse noorteni, tagatakse mitmekülgsed ja asjakohased meetmed, tegevuste kvaliteetne elluviimine, järjepidev tugi ja järelevalve noorte toimetuleku osas.

Noortele töötajatele arenguvõimaluste loomine eeldab väga head lõimumist ning koostööd sidusvaldkondade vahel, seepärast on oluline nii noortevaldkonna erinevaid osapooli kaasav kui interdistsiplinaarne koostöövõrgustik.

Tegelikkus on muidugi oluliselt kirevam kui eelnevas lõigus must-valgelt kirjas ideaalmääratlus. Tallinnas, Kiviõlis ja Võrus on tekkimas noorte töötajate kaasamisele pühendunud koostöövõrgustikud. Mõnes juba niivõrd veendunult, et loovad tasapisi eeldusi reaalse koostööprojektide tekkeks, teisel ollakse aga veel koostööpotentsiaali märkamise ja teadvustamise faasis. Võrus otsitakse omavalitsuse piires veel võimalikke partnereid, Tallinnas püütakse rakendada koordineeritud ja kaasavat juhtimist ühe linnaosa tasandil. Kohalikku eripära arvestades varieerub ka koostöövõrgustiku juhtimine. Tallinnas on projekti juhtpartneriks kohalik Noorsoo- ja Spordiamet, Kiviõlis näevad osapooled võrgustiku südadena pigem noortekeskust.

Nii on ilmne, et koostöövõrgustike kujunemist mõjutavad olulisel määral kohalikud olud ja eripärad. Samavõrd määrava tähtsusega on ka koostöövõrgustike eestvedajate ja sellesse panustavate partnerite selge rollivõtt – nende huvi, motivatsioon ja oskused näha võimalikke seoseid ka laiemas tegijateringis. Nii on ühe ideena välja käidud mõtte teha koostööd ülikoolidega, et uuringute põhjal koondada enam teadmisi noortest töötajatest ja saada seeläbi teadmispõhist ainet strateegiliste arengute kavandamiseks.

Pikemas perspektiivis tulekski koostöövõrgustike rolli kohalikul tasandil näha mitte ainult konkreetsete koostööprojektide elluviimisega seoses, vaid laiemalt, terviklike strateegiliste lähenemiste väljatöötamises ja nende elluviimise järjepidevuse tagamisel.

Peeglike, peeglike sein peal – kes on pädevaim ilma peal?

Arenguprogrammi üheks oodatavaks tulemuseks on noorsootöötajate suurem pädevus noorte töötajatega tegelemisel. Programmis osalejad toovad esile, et nad on teinud suure sammu edasi just probleemi ja selle võimalike

leevendusvõimaluste teadvustamises; teadlikkuses sellest, milline on üldse noorsootöö roll seoses noorte töötajatega; koostööpotentsiaali märkamises kohalikul tasandil ning koostöösuhete edendamises.

Ühe programmis osalemise kasutegurina nähakse ammutatud ideid ja inspiratsiooni, seda nii välisriikides kui Eestis elluviidud ettevõtmiste näol. Oskuste tasandil tuuakse välja valmisolekut kasutada koolitustel käsitletud meetodeid ja lähenemisi. Samas tunnistatakse vajadust süvendada oskusi noorte töötajateni jõudmiseks ja nende motiveerimiseks, samuti oskusi koostöövõrgustikku hoida ja strateegiliselt arendada ning tugevdada noorsootöö positsiooni kohalikul tasandil. See tagaks parema arengukeskkonna uute sihtgruppide kaasamiseks noorsootöösse, uute teenuste väljatöötamiseks ja kõige selle eelduseks olevaks – pädevate noorsootöötajate olemasoluks.

Et homme liiv hammaste all ei krudiseks...

Ei oska soovitada muud kui juba täna aktiivselt tegutsema asumist. Programmis „Õnne sepad” osalevate omavalitsuste kogemused on kinnituseks sellele, et noorsootööl on suur potentsiaal toetamiseks noori, kes pole leidnud endale rahulduspakkuvat väljundit tööturul. Selle potentsiaali rakendamine algab noorsootöötajate, noortevaldkonna hea käekäigu ja kvaliteedi osas vastutust kandvate osapoolte oskusest teadvustada oma valdkonna arenguvajadusi ning nende motivatsioonist, valmisolekust ja pädevustest nimetatud vajaduste osas samme astuda. Mulle tundub, et kui tasapisi ja järjekindlalt sepiastama asuda, võib küll õnn õuele saabuda.

Info:

► „Pärnumaa noored hakkajad kogukonna toel tööturule”

Kel soovi õppida headest kogemustest võiks tutvuda Pärnumaa programmiga. See toetab 40 pikaajalise töötuse kogemusega noort ning selle eduteguritena võib esile tuua individuaalset lähenemist ja erinevate nõustamisteenuste kombineerimist, noorte toetamist mentorluse, koolituste, tööpraktikate ja tööklubide kaudu, tugevat kogukonna kaasatust ja koostöövõrgustikku kohalikul tasandil.
<http://www.peak.ee/et/projektid/noored-hakkajad-tooturule>

► 1983. aastal Hollandis alanud ja tänaseks rahvusvaheliseks kasvanud Loesje liikumine kutsub loovkirjutamise kaudu üles kriitiliselt mõtisklema ühiskonnas toimuva üle ning oma sõna sekka ütlemata.
www.loesje.ee

► Soovitan tutvuda 2010. aastal Tallinnas toimunud rahvusvahelise tööhõiveseminar materjalidega aadressil <http://mitteformaalne.ee/toohoive-seminar> ja publikatsiooniga „Noorsootööst ja noorte tööhõivest” aadressil <http://mitteformaalne.ee/noorsootoo>

► Siin ja edaspidi kasutan mõistet noored töötajad, et tähistada noori, kes vajavad erilist tähelepanu ja tuge tööturule sisenemisel ja seal toimetulekul. Mõiste hõlmab nii ametlikult töötajateni ja töötutena registreeritud kui ka neid, kes pole end registreerinud ja on tegelikkuses töötud, töötavad illegaalselt jms. Mõiste, noored töötajad, omistab olukorra lahendamisel olulise rolli noorele endale nähes eelkõige temas endas ressursi, mis haakub noorsootöö põhimõtetega.

ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames kutsuti samade partnerite koostöös ellu teinegi tegevussuund, mille eesmärgiks on toetada formaalharidusest väljalangenud noorte osalusvõimalusi noorsootöös ja vastavate koostöövõrgustike teket kohalikul tasandil. Mõlemad pilootprogrammid kestavad 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012.
<http://mitteformaalne.ee/noorsootoo>

OSALUSKOGUD ANNAVAD NOORELE VÕIMA- LUSE KOHALIKU ELU ASJADES KAASA RÄÄKIDA

Liina Rüütel
Osaluskojude koordinaator

Selleks, et midagi teha, on vaja tõeget, selget vajadust midagi muuta, vahel ka tõukajat, innustajat, kedagi kes motiveeriks ideid realiseerima. Enda kogemuste põhjal võin öelda, et kõik saab alguse perekonnast. Siis, kui kodus on toetav ema, õed, vanavanemad, kes ei jälgi hindeid, vaid lapse motivatsiooni midagi ära teha, jagavad temaga rõõme, innustavad igat väikest ideed (kui absurdne see ka poleks) täide viima, kasvavad noored, kes julgevad oma arvamust avaldada.

Loomulikult on oluline ka kooliõhustik: kui avatud on klassikaaslased, kui mõistvad ning motiveerivad on õpetajad. Siis sünnivad ka mõtted, kuidas kooli paremaks, uuemaks, noortemeelsemaks muuta, selleks et kooli oleks sama suur rõõm minna kui vanavanemate juurde.

Õpilasesindus on noore esimene olulisem kokkupuude otsustamise ja kaasarääkimise tasandiga. Sinna kuulub küll väike arv õpilasi, ent tegelikult taustajõuks on ju kõikide saadikute klassid. Seega on õpilasesindus justkui kooli riigikogu.

Põhikoolis võitlesin õpilasesinduse liikmena ise neli aastat aktiivselt selle eest, et õpilaste elu paremaks muuta ja kooliasjade kaasa rääkida. Kandideerin ka kodukohas tegutseva õpilasesinduste liidu katusorganisatsiooni juhatusse ning minu suureks üllatuseks osutusingi valituks. Tol hetkel, väikese kultuurimaja laval seistes, mõtlesin sellele, mida olin juba korda saatnud ja mida selle fantastilise seltskonnaga veel koos teha.

Selle viie minuti jooksul tuli mitmeid ideid, mille elluviimiseks läks aasta. „Oluline ei ole see, millal teha, oluline on see, et teha!” ütles juba minu vanaema. Seega peaasi, et ideedest sai reaalsus.

Selles töös kujunes minu jaoks kõige südamelähedasemaks ja olulisemaks Saaremaa Õpilasesinduste Liidu juhatuse sündinud otsus, et kõikidel tähtpäevadel külastame Kallemäe kooli Kuressaare filiaali noori. Tegu on üldhäriskooliga, kus õpivad mõõduka, raske ja sügava intellektipuudega noored, kes on ühiskonnas sageli tõrjutud ning kellega tavanoor üldiselt tegemist teha ei taha. Tänu toonase juhatuse (lisaks minule veel Henri Allik, Kätlin Keinast, Eva-Kristina Vatsfeldt, Gerlin Kruuser) motivatsioonile ning Saare Maavalitsuse noorsootöönõuniku Inga Teäri toele viisime selle pisikese idee ellu. Suutsime muuta osade noorte suhtumist intellektipuudega noortesse. Suutsime mõjutada ja murda ka intellektipuudega noorte arvamust neid üldjuhul pilkavatest või neisse mõnitavalt suhtuvatest noortest.

Selge see, et kõigil pole soovi või huvi tegeleda õpilasesinduse kitsa teemaderingiga. Neile sobiks ehk kandideerida kohaliku tasandi noortevolikogusse, mis on üks parimaid võimalusi otsustusprotsessis osalemiseks.

Tööülesannetelt sarnaneb noortevolikogu päris volikogule – käiakse koos, et arutada noori puudutavaid olulisi asju ja langetada otsuseid. Noortevolikogu on linna- või

vallavalitsuse nõuandev kogu. Liikmeks võivad kandideerida õpilasesinduste ja noorteühingute esindajad, ent loomulikult ka organiseerumata noored ehk need, kes ei kuulu noorteeorganisatsiooni või -gruppi.

Kandideerin oma õpilasesinduses Kuressaare Linna Noortekogu delegaadi kohale ning ka seal osutusin valituks minu jaoks väga olulisse organisatsiooni ning sain seeläbi jagada oma mõtteid teiste aktiivsete noorte ning meie linnavalitsuse töötajatega. Arvan, et sattusin noortevolikogusse õigel ajal – siis kui minu kodukoha linnapeaks oli Urve Tiidus. Ta on hea kuulaja ja noorte ideede tagantutsitaja. Minu arust on noortevolikogu jaoks kõige olulisem see, et lisaks noorsootöönõunikule/-spetsialistile toetab seda ka kodukoha kõige olulisem isik. Vaid siis on reaalne, et noorte ideedest saab midagi nähtavat.

Kuressaare linna noortekogu hakkas korraldama üritust „Kohv poliitikutega”, kus noored ja otsustajad arutlesid noori puudutavatel teemadel ning mõtlesid, kuidas ühiselt kodulinna paremaks muuta.

Näiteks rääkis näiteks toonane noortevolikogu liige Gille Jõevere kohvitassi taga, et ta ei jõua õigeks ajaks kooli, sest autod ei lase teda üle tee ning vöötrada on ligi 800 m kaugusel. Tema murega ühinesid ka teised noored. Mõõdus vaid paar nädalat, kui paigaldati märk ja maha joonistati ülekäigurada. See on üks näide, kuidas noortevolikogu saab kohalikus omavalitsuses asju mõjutada. Noortevolikogu saab kaasa rääkida noorte elu puudutavate otsuste tegemisel, anda tagasisidet ja kommenteerida volikogu istungi dokumente, vajadusel minna istungile ning seal noorte huvisid kaitsta.

Noortevolikogu võiks pidada lausa mitteformaalseks kooliks, kus noored tutvuvad demokraatia põhimõtetega ning saavad aktiivselt osaleda ühiskondlikus elus, kus neil on täiskasvanutega võrdväärsed võimalused.

Enamasti on noortevolikogude liikmed 13–26-aastased. Ent ma olen kindel, et kui mõnes omavalitsuses on 12-aastane tegus noor, siis ega teda nooruse pärast ukse taha ei jäeta. Paraku on väiksemates valdades 26-aastaseid noori noortevolikogus üpris vähe, sest gümnaasiumi lõppedes kolib enamus suurde linna, et jätkata õpinguid ülikoolis.

Nii läksin minagi. Olin kuus aastat noortevolikogu liige

ja praegugi veel kripeldavad hinges küsimused: Mida nad teevad? Kuidas neil läheb? Millised on nende plaanid? – Samas tuleb meil kõigil elus järgmisi lehekülgi pöörata.

Noored, kellele kohalikul tasandil tegutsemine pole piisavaks väljakutseks, võivad kandideerida maakondliku noortekogusse. Need on loodud kõikide maavalitsuste juurde, et noored saaksid oma huve laialdasemalt kaitsta.

Maakondlikud noortekogud täidavad erinevaid rolle. Näiteks korraldavad nad üritusi, foorumeid, töötubasid ja heategevuslikke kampaaniaid. Lisaks kuuluvad noortekogude liikmed erinevatesse komisjonidesse ja nõukogudesse, et noorte ideid ja mõtteid võimukandjateni viia ning seeläbi neid ka teoks teha.

Ideaalis on noortekogud noortevolikogude katusorganisatsiooniks, kuhu kuuluvad kõik noortevolikogude esindajad. Et Eestis alustati osaluskogude loomist ülevalt alla, ehk

kõigepealt loodi maakondlikud noortekogud ning seejärel hakati looma noortevolikogusid, teevad Eesti Noorteühenduste Liidu tegevbüroo töötajad igapäevaselt tööd, et olema solevad noortevolikogud hakkaksid koonduma noortekogude alla ning loomulikult ka seda, et noortevolikogusid Eestisse juurde tekiks.

Olen ise küll olnud põgusalt seotud Saaremaa Noortekoguga, ent siinkohal tooksin näite hoopis Tartumaalt. Sealne maakondlik noortekogu on loonud koostöös Tartumaa Arendusseltsiga Tartumaa Noortefondi, mis jagab neli korda aastas noortele raha oma ideede elluviimiseks.

Noored, kellele ei meeldi õpilasesinduste töö või noortevolikogude järjepidevad pikad ja sisukad koosolekud, saavad end rakendada noortekeskuste juures tegutsevates aktiivides, projektigruppides või töörühmades.

Noorteaktiivi kõige suurem roll on olla infokanaliks noorsootöötajate ja teiste organiseerumata noorte vahel. Tänu aktiivile on noortekeskuse töö täpselt seda nägu, nagu sealsed noored soovivad. On ka näiteid sellest, et noored on kaasatud mõne kohaliku tasandi MTÜ töösse, et tegeleda oluliste küsimuste või probleemide lahendamiseks.

Eesti Noorteühenduste Liidu (ENL-i) osaluskogude projekt on paljudes omavalitsustes aidanud kaasa noorte kaasamisele ning nendega arvestamisele. Igal aastal korraldab ENL seminare ja koolitusi (kevad- ja sügisseminar, suve- ja talvekool), et parandada osaluskogude teadmisi kohalikul tasandil tegutsemisest. Tänavune Kevadseminar toimus mais, kui ühiselt tähistati ka ENL-i kümnendat sünnipäeva.

Üha enam korraldatakse noortefoorumeid ja osaluskohvikuid, et noored ja otsustajad saaksid omavahel kohtuda ning dialoogini jõuda. Mõõdunud aastal korraldas ENL koostöös kõikide maavalitsuste ning maakondlike noortekogudega osaluskohvikute projekti „1500 pead ja 15 000 sekundit noortesõbralikuma tuleviku nimel”. Euroopa Noored Eesti büroo rahastatud projekt kujunes väga edukaks. Osaluskohvikus on noortel võimalik mitteformaalses õhkkonnas kohtuda ja rääkida nii kohaliku kui ka riikliku tasandi otsustajatega. Loomulikult andis see nii noortele, otsustajatele kui ka ENL-ile teadmisi, millele tuginedes hakkame üheskoos elu parandama.

Samm-sammult ning aasta-aastalt mõistab Eesti ühiskond üha paremini, et noored on meie tulevik. Seega on neil igati õigus avaldada oma arvamust ning alustada juba täna meie ühise tulevikuraamatu kirjutamist.

KOOSTÖÖVÕRGUSTIKU TOIMIMINE PALUPERA VALLA NÄITEL

Terje Korss
Palupera vallavanem, vabatahtlik noortejuht,
projektijuht ja lapsevanem

Palupera vald asub Valga maakonna põhjaosas. Meie vald on 14 küla, kus elab 1116 elanikku, kellest 7–26-aastaseid noori on 300 (ligi 27% valla elanikkonnast).

Valla rahvastiku vanuseline struktuur on suhteliselt positiivne, kuigi ka meie probleemiks on vähene sündivus. Üle 20-aastased moodustavad praegu noortest rohkem kui kolmandiku, ent sündide arv on jäänud viimase viie aasta tasele (ca 10 aastas). Seega väheneb ka järk-järgult noorte arv.

On selge, et linnalähedase asukoha ja vaid põhikooliga väikevald loob eelduse noorte „üle aia vaatamiseks“. Õppima minnakse mujale ja ka töökoht leitakse eemalt. Koostöövõrgustiku kaudu loodame noored tagasi Paluperra elama tuua.

Demograafiline taust oligi see, mis ajendas noorsootöö arengukava aastate jagu ette koostama ja looma koostöövõrgustiku. Ühest küljest suur noorte hulk, teisest küljest vajadus pakkuda neile atraktiivsemat elukeskkonda. Et noored tahaksid Paluperas elada, areneda ja hiljem siia tagasi tulla.

Aastatel 2011–2012 käivitus kõikide osapoolte teadlik tegevus noorte kaasamiseks ning algatasime projekti „**Palupera valla noored teel aktiivsemaks vallakodanikuks toimiva koostöövõrgustiku kaudu**“. Vabatahtlike piirkondlikku kodanikuhariduse koostööprojekti rahastas SA KÜSK.

2011. aastal loodi tervet valda hõlmav noorsootöö võrgustik: noored-noortevolikogu-KOV-kool-lasteaed-vabasektor-ettevõtjad-lapsevanemad. Osalejad said projekti jooksul ülevaate noorsootöö vajalikkusest, edasistest suunistest ja selgema pildi sellest, kes on peamine noorsootöö asjaline ehk teemaga seotud osapool vallas.

Noored said hea ülevaate noorsootöö võimalustest ja juba 2011. aasta lõpus sündis valla noortevolikogu, valmisid nii valla noorsootöö arengukava kuni aastani 2020 kui ka noorte veebileht (<http://noored.palupera.ee>). Koolituste tulemusel kasvas noorte aktiivsus, paljud said projektijuhtimise kogemuse, mõistsid tegevuste ja aja planeerimise vajalikkust, ühtlasi laienes nende silmaring. Saadi aru võimalusest osaleda kohaliku omavalitsuse töös ja täpsustasid koostöövormid.

Tänavu märtsis esitasid noored juba päris iseseisvalt taotluse Valgamaa Partnerluskogule, Leader meetmesse. Katusorganisatsioonina kasutati tervet valda hõlmavas projektis Hellenurme avatud noortekeskust. Äsja esitasid valla noored kaks taotlust ka Credit24-Rahvaliigale „Võrguplatsid korda!“, et muuta atraktiivsemaks meie võrguplatsid Hellenurmes ja Nõunis.

Koos nii noored kui vanemad

Varemalt oli ikka kuulda ütlust „Noored on hukas“. Neis nähti pigem tööd – muudkui õpeta, seleta, ikka nad aru ei

saa ja teevad valesti, – vanadel oli lihtsam kõik ise ära teha. Projekti tulemusena saavad erinevad sektorid noorsootööst nüüd enam-vähem ühtmoodi aru ja kõnealustest eelarvamustest on lahti lastud. Paranenud on dialoog noorte ja otsustajate vahel, noorte arvamust võetakse kohaliku tasandi juhtimisel enam arvesse ja infoedastamist hõlbustab ka noorte veebileht.

Samas said noorsootööga kokkupuutuvad osapooled ülevaate noortest, nende vajadustest ja enda rollist ning võimalustest noorsootöö ning sotsiaalse infrastruktuuri arendamisel.

Otsustajate, juhtide, õpetajate ja lapsevanemate hinnang meie noortele ja usaldus neisse paranes hüppeliselt. Selgus, et varemalt ei nähtud ega tuntud üksteist piisavalt hästi. Juba projekti kestel hakkasid toimuma muudatused ja senised ürituste korraldajad kaasasid ettevalmistustesse ka noori. Näiteks Palupera küla jaanipäeva, sõbra- ja vastlapäeva ning erinevates küldes looduskeskkonna säilitamiseks korraldatud talgupäevade korraldamiseks.

Lisaks neile projektivälisele näidetele toimus koostöö võrgustiku loomise faasis ja projekti kestel mitmeid tegevusi, kus osalesid aktiivselt nii noored kui „vanad“ – koolitused, arengukava mõttetalgud, meeskonnamängud jne. Kõikjal löid kaasa lasteaiad, koolid, volikogu, vallavalitsuse, hoolekogude, ettevõtjate ja lastevanemate esindajad.

Tulemused

Laste ja noorte vaba aja mõtestatud ja organiseeritud sisustamine sai kogukonnalt positiivset tagasisidet. Koostöö võrgustik seob kohalikke rahvast ja vähendab külade erinevusi, suurendab valla ühtsust ning küladevahelist koostööd. Enda ümber toimuvat nähakse üha enam kui ühtset tervikut. Noored on otsa lahti teinud, et suurendada kohalike projektide arvu. Projektijuhtide arvukus on väikevallale väga oluline ja mitmekesisust tulemust, eriti juhul kui koostöövõrgustiku tegevus on läbimõeldud ja sihipärane.

Võrgustiku tekkimine avardab ühtlasi noorte omaalgatusvõimet avalike asjade korraldamisel. Nad saavad paremini aru, millised on mängupiirid – millises osas on koos mõeldes võimalik mõjutada valla noorte elu ja mida oodata partneritelt.

On näiteid, kus noored ühes pisiperega saavad tagasi, et taastada oma esivanemate talu või ehitada isatalu kõrvalle oma kodu. Kui noortele ja uutele peredele on pakkuda kaasavat kogukonda, vaba aja veetmise võimalusi ja turvalisust, on noorte tagasipöördumise visioon täiesti reaalne. Sealt edasi on oluline tagada lasteaiad, koolid ja noorsootöö jätkusuutlikkus ning omavaheline seotus. Võime praegu tõdeda, et selline koostöövõrgustik Palupera vallas toimib.

Info: Palupera vald

- ▶ Palupera vald üldpindalaga 123,61 km² on üks väiksemaid Valgamaal.
- ▶ Vallas on põhikool, kus õpib 77 õpilast, seal on 15 õpetajat ning lisaks 3 huviringi juhendajat. Tegutseb ka õpilasesindus.
- ▶ Valla tasandil on aastate jooksul tekkinud 3 tõmbekeskust – Hellenurme, Nõuni ja Palupera. Nii on noored koondunud koos käima Hellenurme noortekeskusesse, Nõuni noortetuppa ja Palupera külamajja.
- ▶ Keskuste eestvedamisel on korraldatud erinevaid üritusi: noorte mängu- ja filmiõhtuid, väljasõite, sportlikke ettevõtmisi, noortelaagreid, konkursse, töötubasid, koolitusi ja toetatud on ka noorte omaalgatusi.
- ▶ Hellenurme noortekeskuses töötab 2011. aastast ka noortejuht, kes ühes Nõuni noortejuhiga koordineerib valla noorte tegevust. Kaasa löövad ka vabatahtlikud noorsootöösse panustajad.
- ▶ Koostöövõrgustikku aitavad lisaks noortele endile ja Hellenurme noortekeskusele koos hoida ka Nõuni kultuurimaja ning MTÜ P-RÜHM.
- ▶ Koostöö toimub erinevate külakeskuste noorte vahel, aga ka naabruskonna noortekeskuste ja noorteühendustega: Puka, Otepää ja Rõngu noortekeskustega.
- ▶ Toimiva koostöö üheks näiteks on Palupera noorte veebileht <http://noored.palupera.ee>, mis ühendab erinevate tõmbekeskuste noori ja muidugi valla noortevõllikogu.

TAVALINE EESTI VALD JA SELLE POTENTSIAAL

Tavaline vald Eestis. Üks maakonna mitmest vallast. Suuruselt – ikka see keskmine. Võimalused ning ressursid – nagu tavaliselt – piiratud. Noored – veel alles.

Võib-olla just sellise valla noorte eestvedamisel saaks korraldada noortevahetuse, nagu seda tegi Hiiumaa teavitus- ja nõustamiskeskus HUPS. Kokku tulnud Eesti ja Prantsuse noored arutasid töötuse ja diskrimineerimise teemadel. Nad korraldasid töötubasid, said töökogemusi ühepäevakohvikus ning tegid noorte jaoks tööhõiveteemalise video. Nõnda jõudis osa muust maailmast Hiiumaale koju kätte.

Kas valla noorte jaoks on tähtsad tervise- ja keskkonna-teemad? Sänna külaga seotud noored viisid neist teemadest ajendatuna noortealgatusena ellu rattaprojekti. Alternatiivset ja tervislikku mõtte- ja liikumisviisi propageerivas projektis õpetasid nad isehakanud mehhaanikutena rattaid parandama ja parandasid ka ise vanaemade rattaid. Nad korraldasid arutelusid, filmiõhtuid ning rattaretki. Terve küla ja ka külalised pealinnast toodi kokku jalgrattafestivaliga. Elav tõestus sellest, et globaalsete probleemide lahendamisel saab alustada iseendast.

Aga äkki asub see vald Viljandimaal? Nimelt korraldas sealne maavalitsus ühes partneritega Eestist ja Põhja-Lätist noorte demokraatiaprojekti. Eesmärk oli parandada Viljandimaa ja 15 Läti piiriäärse omavalitsuse noorte ligipääsu neid puudutavate otsuste tegemisele ning arendada erinevate osalusvormide julgemat kasutamist. Noored pidasid otsustajatega jalgpallivõistlusi, korraldati ümarlaudu ja debatte, käidi piiri taga töövarjuks ja viidi läbi korralik noortefoorum. Noored said hulgaliselt teadmisi ja oskusi, kuidas oma kodukohas otsuste tegemisel sõna sekka öelda.

Maidla valla elu Ida-Virumaal sai hoopis teistsuguse hingamise, kui sinna tuli Euroopa vabatahtliku teenistuse raames Joao Paulo Portugalist. Noortekeskuses õpetas ta lisaks oma keelele ja kitarrimängule ka midagi palju olulisemat. Mida? Minge ja küsige Maidlast või neilt, kes tema eesku-

Nele Mets

Euroopa Noored Eesti büroo noortealgatuse ja osaluse valdkonna koordinaator

Jul praeguseks ise välismaal vabatahtlikuks on. Võib-olla on nende seas ka mõni selle valla noor.

Kui vallas on noorsootöötaja, on olukord juba väga hea. Ainult soovist noortega tegeleda heaks noorsootöökaks aga ei piisa. Ehk oli just tema üks 24-st noorsootöötajast, kes osales koolitus- ja võrgustikuprojektide alaprogrammi raames Lasnamäe Huvikooli korraldatud „Contact Improvisation – Ddance or Communication Skill” koolitusel. Või oli tema see, kes Rootsis õppeviisidil käis? Igal juhul on ta nüüd rohkem valmis noori ümbruskonda panustama suunama ning neid seejuures ka teadlikult toetama.

Kuidas noored ikkagi saavad kohalikku elu mõjutada? Eks ikka siis, kui nende ideed ei jää ainult bussipeatusejutuks. Kui nad saavad need mõtted isekeskis selgemaks mõelda ning nendega, kes otsustavad, läbi arutada. Just selle jaoks korraldas MTÜ Tuulekell ka noorteseminari, mis tõi kokku noored Ida-Harju erinevatest otstest, andis võimaluse oma kogemustest rääkida, uusi ideid luua ning nii kohaliku vallavalitsuse esindaja, kui ka riigikogu liikmega diskuteerida.

Kui see kõik toimuks ühes vallas, oleks see siis endiselt tavaline Eesti vald? Jah! Võib-olla sinisilmselt, kuid mitte põhjuseta, soovin uskuda, et see võib toimuda igas tavalises Eesti vallas. Ning siis pole tavaline kaugeltki halvamaiguline sõna, vaid räägib korralikust noorte osalusest, nende võimalusest ning võimest kohalikku elu mitmekülgseks mõjutada.

Vaata lisaks:

Euroopa Noored programmi võimalused – <http://euroopa.noored.ee/voimalused>;

** noortevahetus – <http://euroopa.noored.ee/noortevahetus>;

** noortealgatus – <http://euroopa.noored.ee/noortealgatus>;

** demokraatiaprojekt – <http://euroopa.noored.ee/demokraatiaprojekt>;

** Euroopa vabatahtlik teenistus – <http://euroopa.noored.ee/evs>;

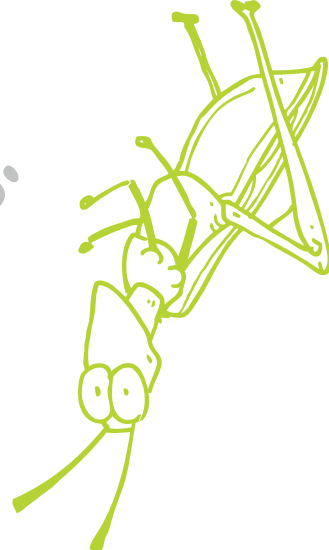
** koolitus- ja võrgustikuprojektid – <http://euroopa.noored.ee/koolitustegevus>;

** noorteseminar – <http://euroopa.noored.ee/noorteseminar>.

AUSTRALIA NOORSOOTÕ - SEADUSE JA KUTSESTANDAR- DITA EESKUJU

Martti Martinson
endine Eesti Noorteühenduste Liidu noortepoliitika spetsialist,
Austraalia noortevaldkonna katusorganisatsioonide liige,
hetkel täiendab end noorsootöö alal Canberras

Austraalia noorsootöö valdkond kuulub kindlasti maailma enimarenenute hulka. Hoolimata mõningatest versapostidest, mis on Eestil läbitud, ent Austraaliale mitte, on siinsest noorsootöö ja noortepoliitika korraldusest eeskju võtta nii Eestil kui ka paljudel teistel riikidel.

Näiteks võib tuua arvukad riiklikult rahastatavad noorteuuringud, noortepoliitika mitmeaastased tegevuskavad, selle planeerimine ja teadvustamine riiklikul ja osariikide tasandil, osutatavate teenuste mitmekesisus, teenuste osutamisel noore inimese huvide esikohale seadmine (*young person as a primary client*). Ning see on vaid murdosa sellest, mida neilt õppida võiks.

Alljärgnevalt toon suuresti Austraalia pealinna näitel ülevaate sealsest noorsootöö rollist ja teostusest.

Väärikas ajalugu

Austraalia noorsootöö juured on 19. sajandis, ent valitus sekkus sellesse alles 20. sajandil. 1970-ndatel hakkasid lisaks vabatahtlikele kogukonnaorganisatsioonidele ja kirkutele noorsootöö teenuseid osutama ja sellesse panustama ka omavalitsused. Austraalia noorsootöö on läbi ajaloo olnud väga tihedalt seotud religiooniga. 19. sajandi lõpus ning 20. sajandi alguses asutatud usulised organisatsioonid (Anglicare, Päästearmee jt) tegutsevad siiani mitmetes osariikides suurimate noortele suunatud teenuste osutajatena.

Ilmalik noorsootöö hakkas esile kerkima alles 1940-ndatel aastatel. Noorte osalus tõusis fookusesse kuuekümnendatel ja seitsmekümnendatel tänu vasakpoolsetele noorteliikumistele ning üliõpilasesinduste asutamisele¹.

Erinev haldusjaotus ja noorsootöö liigitamine

Konteksti paremaks mõistmiseks on kasulik teada Austraalia haldusjaotust. Ligi 23-miljonilise elanikkonnaga multikultuurset riiki valitsetakse kolmelt tasandilt:

- ▶ föderatiivselt tasandilt Austraalia pealinnast Canberrast;
- ▶ osariigi või territooriumi tasandilt ehk kuue osariigi ning kahe territooriumi pealinnadest;
- ▶ kohalikul tasandilt, mis on tasanditest kõige erinäolisem. Need on olemas kõigis osariikides, ent kannavad osariigiti erinevaid nimesid, erinevaid funktsioone ning on loomulikult väga erineva suurusega.

Canberra linn moodustab korraga nii ühe kohaliku omavalitsuse – mis sarnaneb sellele, mida mõistetakse kohaliku omavalitsusena Eestis – kui ka eraldiseisva Austraalia Pealinna Territooriumi, mis on eelpoolmainitud osariigi-sarnases staatuses olev haldustasand.

Eesti konteksti ülekantuna on tegu Tallinna-suuruse linnaga, kus noori, ehk 12-25-aastaseid inimesi elab ca 70 000 (ligi 21,5% rahvastikust)², millel on lisaks tavapärasele kohalikule omavalitsusele lasuvatele õigustele ka laiendatud õigused vastu võtta osariigi seadusi ning korraldada suurt osa oma territooriumil toimuvast. Selguse huvides märgin, et teistes Austraalia osariikides on osariigivalitsuse ja kohalike omavalitsuste (*local council*) rollid mõnevõrra erinevad.

Noorsootöö kontekstis on kõige olulisem osariigi/territooriumi tasand, eriti Canberra näitel. Tegemine on peamise otsustus- ja korraldustasandiga kõikidele ühiskonnagruppidele, seal hulgas noortele, suunatud hoolekandeteenuste osutamisel. Meile võõrana näiv termin sotsiaalhoolekanne või sotsiaalne heaolu (*welfare*) tähistab Austraalias laiemat valdkonda, mille alla liigituvad ka noorsootöö teenused. Taoline paigutumine tähendab muuhulgas ka seda, et noorsootööalane tasemekoolitus, aga ka töötingimused ja võimalikud palgatõusud ning kollektiivlepingud on noorsootöötajatel sarnased või lausa ühised teiste selles valdkonnas töötavate spetsialistidega. Sinna alla käivad näiteks tugiteenused sõltuvus- ja vaimse tervise probleemidega inimestele, lastekaitsealane töö ning laiemale elanikkonnale mõeldud kogukonnateenused.

Seaduste asemel terviklik programm

Noorsootöö korralduse teeb Austraalias eriliseks ka noorsootöö-alase riikliku regulatsiooni puudumine¹. Noorsootöö seadust siin pole. Iga osariik võib otsustada, kas ja kuidas soovib noorsootöö korraldamist õigusliku raamistikuga reguleerida. Canberras on otsustatud, et eraldi noorsootöö seadust pole vaja. Valdkonnale lähedaste alamvaldkondade hulgas on põhjalik õiguslik raamistik kehtestatud lastekaitsele, noortele õigusrikkujatele (*young offenders/youth justice*), lastehooldusele ning laste tööhõivele.

Õigusliku raamistiku puudumine ei tähenda aga, et noorsootöö teenuseid osutatakse juhuslikult või kaootiliselt. Pigem vastupidi – seaduse asemel on otsustatud spetsiaalse programmi kasuks, millest rahastatakse noortele suunatud teenuseid, rääkimata valdkondlikest arengukava-

dest ning tegevusplaanidest, millest enamikus Eesti omavalitsustes vaid unistatakse.

Analoogiaid kasutades sarnaneb nende projektipõhine lähenemine EL-i struktuurifondide kasutamiseks loodud programmidele. Nagu näiteks Eesti programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”, kust rahastatakse erinevaid tegevusi.

Tänavusest aastast on Canberra ühendprogrammi nimiks Laste-, noorte- ja pereteenuste programm. Nagu nimigi viitab, on tegu programmiga, mis ühendab varem eraldiseisvalt lastele ja noortele osutatud teenused peredele suunatud teenustega.

Territooriumi valitsuse peamine põhjendus ühendprogrammi loomisel oli vajadus tegeleda noorte ja nende probleemidega terviklikult. Ehk siis kaasata probleemide lahendamisse noorte pereliikmed ning vajadusel neilegi teenuseid pakkuda³.

Noorsootöötajad peavad senisest enam kaasama tööse pereliikmeid, eelkõige vanemaid. Seda muidugi noore nõusolekul. Samamoodi peavad perenõustamise ja teiste tugiteenuste osutamisega seotud töötajad nüüdsest keskenduma lisaks emade-isade toimetuleku toetamisele ka noorte muredele ja suunama neid õige teenusepakkuja juurde.

Üheks olulisimaks muudatuseks uue programmi loomisel oli osutatavate (ehk avalikest vahenditest rahastatavate) teenuste ümberkorraldamine. Analüüsi tulemusena otsustas kohalik valitsus, et mitmed avatud noorsootöö meetodid viljelevad noortekeskused (kohalikus kõnepruugis *drop-in* keskused) tuleb sulgeda. Selle asemel keskendutakse senisest enam mobiilsele noorsootööle. Tänavu elluviimisejärgus olev muudatus on tekitanud segadust nii noorsootöötajates, noortes kui ka nende vanemates, kes on harjunud külastama noortekeskusi, mis nüüd järjepanu oma sulgemispidusid peavad, ent valitsus koos katusorganisatsiooniga on teinud kõik selleks, et teavitustööga inimeste hirme maandada. Territooriumi valitsuse kinnitusele noortele pakutavate teenuste hulk ja kvaliteet uue programmi loomisega ei vähene³.

Äsjakäivitud programmi kohaselt rahastatakse Canberras II erinevat lastele, noortele ja peredele mõeldud teenuse- ja programmiliiki. Nende seas leidub nii erinevaid grupinõustamis- toetusgrupe, infotelefon perede ja noorte õige teenuse suunamiseks, tugiteenuseid erineva kultuuritaustaga ning riskioludes noortele, juhtumikorraldust (*Case Work/Management*, mis meetodina iseloomustab suurt osa noorsootöö maastikust)³ kui ka teisi teenuseid. Nende rahastamine toimub erinevate programmide kaudu, nagu näiteks spetsiaalselt noortele pakutavad meditsiiniteenused, noortekodud ja -varjupaigad. Osutatavate teenuste spekter on väga lai ning selle valguses ei tundugi noortekeskuste sulgemine, mis Eesti kontekstis tähendaks peaaegu et noorsootöö likvideerimist, suure katastroofina.

Vabaihenduste suur roll teenuste osutamisel

Lõviosa kõikidest noortele osutatavatest teenustest pakuvad vabaihendused. Kui Eestis oleme harjunud, et näiteks tuntud noorteühingud nagu YMCA-YWCA, skaudid, gaidid jt tegelevad vaid teatud noorsootöö valdkondades, siis Austraalias on sellistel organisatsioonidel täita oluliselt

vastutusrikkam roll pea kõikide teenuste osutamisel. Sellest tulenevalt on ka noorsootöötajate peamised tööandjad mitte omavalitsused, vaid kogukonnaorganisatsioonid (MTÜ-d), mis haldavad erinevate teenuste osutamist. Ka osariikide noortevaldkonna katusorganisatsioonidel on täita märkimisväärselt suurem roll kui Eesti omadel. Lisaks tavapärastele eestkoste- ja lobitegevustele, on valitsus delegerinud katusorganisatsioonidele valitsuse poliitikaalase teavitustöö ja nõustamise ülesanded. Suur osa eelpoolmainitud uue programmiga seonduvast selgitustööst lasus just nimelt valdkonna esindusorganisatsioonil.

Puudub noorsootöö definitsioon ja tugevad katusorganisatsioonid

Noorsootöö õigusliku regulatsiooni puudumine tähendab seda, et kokku ei ole lepitud ühtses riiklikus noorsootöödefinitsioonis. Seepärast on Austraalia osariikide noorsootöö kontseptsioonide võrdlemine Eestiga kohati keeruline.

Hoolimata tasemehariduse pakkumisest noorsootöö valdkonnas pole ühtset noorsootöötaja kutsestandardit. Kutsestandardi-laadse kokkuleppe puudumist kompenseerivad erinevad eetikakoodeksid. Sotsiaalhoolekande gruppi kuuluvad noorsootöötajad peavad arvestama ka veel suurema valdkonna nõuetega.

Arutelud minimaalsete haridusnõuete kehtestamise vajalikkuse üle on kestnud juba aastaid⁴. Sellest hoolimata on Canberras tegutsevatest noorsootöötajatest enam kui pooled noorsootöölase või muu erialase kvalifikatsiooniga⁵. Canberras on koostatud ka ainult noorsootöötajatele mõeldud eetikakoodeks.

Noorsootöötajate professionaliseerumise debattide keskmesse on lisaks haridusnõuete kehtestamisele kerkinud ka professionaalse noorsootöötajate erialaliidu loomine. See peaks lisaks töötajate huvide esindamisele hakkama tulevikus akrediteerima ka noorsootöötajaid⁴.

See kõik on ilmselt veel aastate kaugusel. Seni tundub võrdlemisi hästi toimivat süsteem, kus nii riiklikult kui iga osariigi tasandil on moodustatud noortevaldkonna katusühing, mis esindab nii noorte, noortega töötavate spetsialistide kui ka kogu valdkonna huve tervikuna. See on lihtne, toimiv ja koostööd soodustav lahendus. On natuke isegi hämmastav tõdeda, et nende organisatsioonide töös on auväärsel esikohal noorte, ja mitte töötajate, huvide esindamine. Seda hoolimata sellest, et noorsootöötajad ja nende tööandjad (MTÜ-d) moodustavad selliste organisatsioonide liikmeskonnast märkimisväärse osa.

1 Australian Youth Affairs Coalition, *Future Focussed. Youth Work in Australia: Reflections And Aspirations*, Sydney, 2011

2 ACT Department of Disability, Housing and Community Services Office for Children, Youth and Family Support (2009), *The ACT Young People's Plan 2009-2014*

3 Australian Capital Territory Government, Community Services Directorate, *Child, Youth And Family Services Program Fact Sheets*

4 Emslie, Michael *'It's Time': A case for the professionalisation of youth work*, Youth Studies Australia volume 31 number 1 2012

5 Youth Coalition of the ACT (2010), *Policy Platform*

NOORTE OSALEMINE KOHALIKU TASANDI HALDUSPOLIITIKAS UUED KOGEMUSED MICHIGANI OSARIIGI LINNAOMAVALITSUSTEST

Katie Richards-Schuster ja Barry Checkoway

Noored juba osalevad halduspoliitikas. Noored koonduvad poliitikaküsimuste ümber, täiskasvanud kaasavad neid haldusasutuste tegevusse ning noored ja täiskasvanud teevad koostööd sugupõlvedevahelises partnerluses. Andmed kinnitavad, et selliste algatuste hulk kasvab pidevalt.

Paraku on seesugune tegevus sageli erandlik. Tavaliselt ei näe noored end grupina, kes saaks mõjutada poliitikat, täiskasvanud ei pea neid pädevateks kodanikeks ega ametnikud oma töös oluliseks.

Noorte osalemine halduspoliitikas pole laialt levinud ja eraldi seda ei uurita, kuigi see võiks anda tulemusi mõlemas vallas. Selles essee kirjeldatakse jõupingutusi noorte kaasamisel kohaliku tasandi halduspoliitikasse. Essee põhineb katseprojektil, mis hõlmas noorte ja täiskasvanute kaasamist Michiganis osariigi linnaomavalitsustesse lootuses, et põhjalikumad uuringud aitavad kaasa parema praktika kujunemisele.

Michiganis osariigi linnaomavalitsused

Michiganis osariik on noorte osaluse poolest tuntud. Näiteks asutas Michiganis sihtasutuste nõukogu W. K. Kellogg Foundationi toetusel ühe hooa osariigi igas maakonnas kogukondlike sihtasutuste võrgustiku ning iga sihtasutus moodustas noorte nõukoja, et kaasata noored heategevusse ja ühiskondlikku töösse.

Uuring tehti Michiganis ülikooli ja Michiganis linnade liidu abiga ja kooskõlas kogukonnapõhise osalusuuringu põhimõtetega. Iga linnaomavalitsus moodustas dokumenteerimiseks ja analüüsimiseks uurimiskomitee, kuhu kuulusid noored ja täiskasvanud.

Viisime omavahel kokku kolme linnaomavalitsuse noorte ja täiskasvanute esindajad, et arutada nende uurimismeetodeid, ühiseid teemasid ja saadud õppetunde. Nad jagasid teistega oma tähelepanekuid ja probleeme seoses noorte kaasamisega ning analüüsisid tegureid, mis soodustavad ja piiravad kohalikul tasandil osalemist.

Uuringus osalesid:

- ▶ Grand Rapidsi linnaepee noortekoda;
- ▶ Farmingtoni ja Farmington Hillsi linnaepee noortekogu;
- ▶ Southfieldi noorte nõuandekoda.

Michiganis osariigi edelaosas asuv Grand Rapids on osariigi suuruselt teine linn, mille elanikkond on mitme põlvkonna ja kasvab kiiresti.

Seal moodustati laste, noorte ja perede osakond, mille eesmärk on rugevdada organisatsioonide koostööd ning

suurendada kogukondlikke vahendeid noortele ja peredele. Linnaepee noortekoda eesmärk on väljendada linnaomavalitsusele noorte seisukohti ja kavandada paremat tulevikku.

Noortekogu koosneb viieteistkümnest liikmest, kes valitakse nende tulevase linnaajuhtimise võimekuse alusel, pöörates rõhku eri rasside ja rahvuste esindatusele. Näiteks rassiliste pingete ajal kutsus noortekogu linnaepee üles tegelema noorte rassilise stereotüüpiseerimise küsimusega. Samuti osalevad noortekogu liikmed linnaomavalitsuse komiteede töös, strateegilise planeerimise ja eelarve aruteludes, korraldavad poliitikafoorumeid ja kord aastas toimuva konverentsi, kus noored tutvustavad oma nägemust kohalikele, osariigi ja üleriigiliste asutuste ametnikele.

Farmington ja Farmington Hills on Detroiti kesklinna eeslinnad, mille valitud ametnikud, kodanikkonna eestvedajad ja haridusjuhid on näidanud üles järjekindlat toetust noorte osalemisele. Noortekogu liikmed on sidepidajateks noorte ja linnaomavalitsuse vahel mitme tegevuse kaudu.

Nõupidamistel arutletakse poliitika üle. Näiteks pärast linnaomavalitsuse korraldust keelata rulaga sõitmine arutasid noored küsimust linnavolikogu ja kohalike ametnikega ning moodustasid seejärel alternatiivse lahendusena põlvkondadevahelise komitee, et projekteerida ja ehitada rulapark. Samuti on nad tegelema riietumisnõuetega koolides, jäätme-käitlusega linnaparkides ja kohalikus kaubanduskeskuses viibimise piirangutega.

Southfield on Detroiti eeslinn, mille kasvu hoogustas Teise maailmasõja järgne põgenikevoog Euroopast ning mille elanikkonnas on viimastel aastatel toimunud suured sotsiaal-demograafilised muutused. Juurde on tulnud kesklinna kuuluvaid mustanahalisi ameeriklasi, kellest paljud on kolunud perega kesklinnast eeslinna selleks, et lapsed omandaksid seal keskhariduse. Nii on varem valdavalt valge elanikkonnaga piirkond muutunud mustanahaliste piirkonnaks.

Noorte nõuandekoda tegi linnaametnikega koostööd teismeliste keskuse rajamiseks. Selle küsimusega tegelemiseks ja soovitude esitamiseks moodustati noorte ja täiskasvanute alamkomitee.

Noorte nõuandekoda liikmed korraldavad igal aastal erinevatele pühendatud noorte tippkohtumise, mis on piirkonna suurim ja kus osaleb 500–700 õpilast kogu osariigist, et arutada ametkondlike probleeme ja poliitikaküsimusi erinevuste toetamiseks.

Southfieldi noorte nõuandekoda on selline näide noorte osalemisest, mida rahastab kogukonna sihtasutus, ent mida kohalik omavalitsus ametlikult ei rahasta.

Tähelepanekud

Noored tahavad osaleda kohaliku tasandi halduspoliitikas. Võimalust mööda täidavad nad noortekogudes ja asutuste nõukogudes ametlikku ja mitteametlikku rolli. Nad väljendavad oma seisukohti, võtavad koosolekul sõna ja esitavad ametnikele soovitusi.

Nagu ka täiskasvanud, erinevad noored juhid oma teadmiste ja halduspoliitikast arusaamise, kriitilise mõtlemise võime, avaliku esinemise oskuse ning oma võimete poolt esindada ennast ja oma valijaid. Leidub noori, kes väljendavad kõhklusteta oma kindlat seisukohta teatud probleemiga seoses ning mõjutavad oma tegevuse ja saavutustega kogukonda ja iseennast.

Noorte osalemise ulatuse ja kvaliteedi parandamiseks tegeleb noortega palju täiskasvanuid. Nendeks on julgustavad õpetajad, noori ühest kohast teise transportivad vanemad, noori programmide läbiviimisesse kaasavad asutuste juhid ja ametnikud, kes teevad noortega linnaasjades koostööd.

Noorte osalemise institutsiooniline struktuur on erinev. Michigani osariigi kolmes linnaomavalitsuses on üks noortekogu, mida omavalitsus toetab, kuid mis on ajutine, üks linnavalitsuse kindla toetusega põhikirjajärgne noortekogu ja üks kogukonna sihtasutuse egiidi all tegutsev noortekogu, kus noored saavutavad mõjuvõimu oma tegevuse kaudu. Kui põhikirjajärgne seisund tagab teatud stabiilsuse, siis mitteametlik struktuur võib algatuse ohtu seada.

Noorte osalemist linnaomavalitsuse tasandil piiravad teatud tegurid. Näiteks on osalemist raske edendada juhul, kui kogukonna asutused ei suutu noortesse kui pädevatesse kodanikesse, vaid pigem kui teenuste passiivsetesse tarbijatesse, kui koolide õppekava ei valmista noori ette kogukonda juhtima või kui täiskasvanud kohtlevad noori alaväärsena ning eiravad nende võimeid vanuse pärast. Need kirjeldused ei iseloomusta selles uuringus käsitletud linnaomavalitsusi. Valitsev arusaam noortest kui enesesetõmbunud või demokraatiast lahtiõelnud inimestest vähendab ootusi nende osalemisele.

Vanemate ja õpetajate suhtumine noorte osalemisse ei ole sageli ühesugune. Paljud vanemad ei osale ise halduspoliitikas ega oska oma lapsi suunata, kui nad ise seda vajadust ei tunnetata. Paljudes koolides puudub õppekava, millest õpetajad saaks eeskujuga võtta, ning nad töötavad koolis, kus ühiskonnaõpetust ei väärtustata. Seega pole midagi üllatavat selles, et noored võtavad mõnikord omaks täiskasvanute veendumused ega näe ennast rühmitusena, kes võiks midagi muuta.

Takistustele vaatamata leidub häid näiteid linnaomavalitsustest, kes kaasavad noori halduspoliitikasse, noortest, kes koonduvad neid puudutavate poliitikaküsimuste ümber ning noori ja täiskasvanud, kes teevad koostööd põlvkondadevahelise poliitikapartnerluse raames.

Kokkuvõte

Noored peaks osalema kohaliku tasandi halduspoliitikas. Nad peaks nõustama linnapead ja linnavolikogu liikmeid, osalema haldusmenetlustes ja kuuluma kogukonna asutuste nõukogudesse.

Nad peaks määratlema ise poliitikaküsimused, millega nad tegelevad, kavandama oma programmid ja kutsuma kokku oma töörühmad. Noored peaks nägema demokraatiat kui protsessi, millesse nad saavad sekkuda, poliitikat kui

võimalust saavutada oma eesmärged ja omavalitsust kui oma ürituse elluviimise vahendit.

Noored peaks osalema, sest nii suurendavad nad oma kaasatust kodanikuna ja tugevdavad demokraatlikku ühiskonda. Osalemine valmistab neid ette kodanikurolliks ja võimaldab neil kasutada oma õigusi.

Artiklis kirjeldatud Michigani osariigi linnaomavalitsused kaasavad noori halduspoliitikasse linnapea kantselei, linnavalitsusasutuste ja kogukonna sihtasutuste kaudu. Noortekogud erinevad oma tekke ja eesmärkide, tegevuse ja saavutuste, noorte ja täiskasvanute rollide ning institutsionaalse seisundi ja toetuse taseme poolest. Kirjeldatud linnaomavalitsused ei rakenda ühesugust lähenemisviisi ja see suurendab võimalusi sellelaadseks tööks.

Sellised algatused avaldavad mõju osalevatele noortele ja asutustele, kellega noored koostööd teevad, ning kogukonnale, kuhu nad kuuluvad. Neid algatusi mõjutavad kahtlemata noorte eestvedamisvõime, personali toetus, ametlikud volitused, kogukonna taust ja väliskeskond. Selle katseprojekti maht ei võimalda teha suuri üldistusi, ent see lubab teha esialgseid tähelepanekuid sellise tegevuse tulevikuväljavaadete kohta.

Noorte osalemise kohta kohaliku tasandi halduspoliitikas on vaja koguda rohkem teavet. Kui meil oleks rohkem teavet noorte halduspoliitikas osalemise kui ühe uurimisvaldkonna kohta, aitaks see kaasa nende osalemise tegelikule kasvule. Kui see artikkel ergutab noorte osalemisega rohkem tegelema, on see täitnud oma eesmärgi.

Kasutatud kirjandus

Allison, T. "Whose Turning Point? A Paper on the Experiences of the San Francisco Youth Commission's Work to Influence Legislative Action." Ann Arbor: Michigan Youth and Community Project, 2002.

Carlson, C. "The Hampton Experience as a New Model for Youth Civic Engagement." *Journal of Community Practice*, 2006, 14(1/2), 89-106.

Checkoway, B., Allison, T., and Montoya, C. "Youth Participation in Public Policy at the Municipal Level." *Children and Youth Services Review*, 2005, 27, 1149-1162.

Martin, S., Pittman, K., Ferber, T., and McMahon, A. *Building Effective Youth Councils: A Practical Guide to Engaging Youth in Policy Making*. Washington, D.C.: Forum for Youth Investment, 2007.

Mullaley, R., Susskind, Y., and Checkoway, B. *Youth Participation in Community Planning*. New York: American Planning Association, 1999.

National League of Cities. *Action Tool Kit: Promoting Youth Participation*. Washington, D.C.: Institute for Children Youth and Families/National League of Cities, 2002.

Sirianni, C. "Youth Civic Engagement: Systems Change and Culture Change in Hampton, Virginia." *CIRCLE*, Working Paper #31, 2005.

Katie Richards-Schuster on Michigani ülikooli sotsiaaltöö teaduskonna teadur, kes tegeleb Michigani noorte ja kogukondliku programmiga.

Barry Checkoway on Michigani ülikooli sotsiaaltöö ja linnaplaneerimise professor.

Rohkem teavet: www.youthandcommunity.org

Saur aitäh kõigile, kes käesolevasse
numbrisse panustasid.

Haridus- ja Teadusministeerium

Ajakirja väljaandja:
Sihtasutus Archimedes
Euroopa Noored Eesti büroo
Koidula 13 a, 10125 Tallinn
tel 697 9236
faks 697 9226
euroopa.noored.ee
www.mitteformaalne.ee

Ajakirja MIHUS väljaandmist toetatakse
Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi kaasrahastamisel
elluviidavast programmist
"Noorsootöö kvaliteedi arendamine".
Toimetaja: Kaire Talviste
Keeletoimetaja: Erle Luuk
Kujundus: Kontuur Leo Burnett /Marge Nuggis, Lauri Tuulik
Trükk: Ecoprint AS

ARCHIMEDES

ISSN 1736-860X

